

ICRtoP

LIÊN MINH QUỐC TẾ VỀ TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ

Cẩm nang Hướng dẫn về Trách nhiệm Bảo vệ

MỤC ĐÍCH

- I. Nhằm **nâng cao kiến thức và sự hiểu biết** về nguyên tắc Trách nhiệm Bảo vệ (viết tắt là “RtoP” hay “R2P”).
- II. Nhằm hỗ trợ các nỗ lực **nâng cao năng lực quốc gia và khu vực** để ngăn chặn và chấm dứt diệt chủng, tội ác chiến tranh, tội ác chống nhân loại, và thanh trừng sắc tộc.

PHƯƠNG PHÁP SỬ DỤNG

Cẩm nang này gồm ba phần:

- I. Giới thiệu tổng quan về nguồn gốc, quá trình hình thành và phát triển của nguyên tắc RtoP;
- II. Giới thiệu tổng quan về vai trò của các chủ thể liên quan tới việc thúc đẩy và tăng cường nguyên tắc RtoP;
- III. Các thông tin khác liên quan đến RtoP.

Phần I, kết hợp với phần III, có thể được sử dụng làm thông tin đề dẫn cho các hội thảo hay lớp học nhằm nâng cao nhận thức và tăng cường sự hiểu biết về RtoP. Phần II được sử dụng linh hoạt phù hợp với từng đối tượng quan tâm.

ĐỐI TƯỢNG SỬ DỤNG

Cẩm nang này chủ yếu dành cho các **chủ thể xã hội dân sự**, cụ thể là nâng cao kiến thức về RtoP cho các tổ chức xã hội dân sự (CSOs), những người làm nghiên cứu học thuật, truyền thông, các nhà ngoại giao, quan chức ngành an ninh, và các đối tượng khác. Chúng tôi cũng khuyến khích sử dụng một số phần trong cẩm nang này cho các **chính phủ, giới truyền thông, nghị sỹ, giới nghiên cứu khoa học, các lãnh tụ tôn giáo, và các doanh nghiệp**.

NỘI DUNG

PHẦN I: TÌM HIỂU VỀ TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ

- Trách nhiệm Bảo vệ là gì (RtoP)?
- Tại sao RtoP lại cần thiết?
- RtoP đã phát triển như thế nào?
- Phạm vi áp dụng của RtoP: diệt chủng, tội ác chống nhân loại, tội ác chiến tranh, và thanh trừng sắc tộc
- RtoP đã diễn tiến như thế nào trong Liên hợp quốc?
- Các biện pháp nào có thể được áp dụng nhằm ngăn chặn và chấm dứt những hành động dã man và tàn bạo quy mô lớn?
- RtoP với các trường hợp khủng hoảng
- Những quan niệm phổ biến chưa đúng về RtoP
- RtoP và các chương trình nghị sự quốc tế khác

PHẦN II: THÚC ĐẨY RtoP: VAI TRÒ CỦA CÁC CHỦ THỂ QUỐC GIA VÀ KHU VỰC

Các tổ chức xã hội dân sự

Giới khoa học

Truyền thông

Quan chức chính phủ

Nghị sỹ

Các tổ chức khu vực và tiểu vùng

PHẦN III: CÁC THÔNG TIN KHÁC LIÊN QUAN ĐẾN TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ

- Các văn kiện cốt lõi
- Thông tin bổ sung và các tổ chức xã hội dân sự
- Liên minh Quốc tế về Trách nhiệm bảo vệ (ICRtoP)
- Lời tựa

PHẦN I:

TÌM HIỂU VỀ TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ

TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ LÀ GÌ?

TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ (được viết tắt là “RtoP” hay “R2P”) là một quy phạm mới nhằm ngăn chặn và chấm dứt diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc, và tội ác chống nhân loại. Trách nhiệm bảo vệ không phải là một đạo luật, mà là một cam kết chính trị rõ ràng định hướng cho các quốc gia, tổ chức quốc tế, khu vực và tiểu vùng trong việc bảo vệ người dân trước những tội ác và hành vi vi phạm [quy phạm quốc tế] này.

Trách nhiệm bảo vệ quy định như sau:

1. Quốc gia phải **chịu trách nhiệm bảo vệ chính** các nhóm dân cư của họ trước nạn diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc, và tội ác chống nhân loại. Trách nhiệm đó bao gồm việc ngăn chặn, kể cả hành vi kích động và cổ súy, cho những tội ác và hành vi vi phạm này;
2. Cộng đồng quốc tế có **trách nhiệm hỗ trợ và khuyến khích** quốc gia hoàn thành nghĩa vụ bảo vệ của mình;
3. Cộng đồng quốc tế có **trách nhiệm thực hiện các biện pháp và phương thức ngoại giao, nhân đạo và hòa bình khác nhằm giúp** bảo vệ các nhóm thường dân khỏi những tội ác này. Cộng đồng Quốc tế cũng phải sẵn sàng **hành động tập thể một cách kịp thời và kiên quyết**, phù hợp với Hiến chương Liên hợp quốc, trên cơ sở từng trường hợp và có sự hợp tác với các tổ chức khu vực liên quan, khi một quốc gia không có khả năng bảo vệ các nhóm dân cư của họ, hoặc đang là đối tượng chính thực hiện những tội ác đó. Hành động [tập thể] này **có thể bao gồm những biện pháp cưỡng bức**, kể cả việc sử dụng vũ lực tập thể, trong hoàn cảnh thích hợp, thông qua Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc.

TẠI SAO TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ LẠI CẦN THIẾT?

Nạn diệt chủng người Do thái (Holocaust) trước đây và những trường hợp diệt chủng sau này ở Căm-pu-chia (Cambodia) và Ru-wan-đa (Rwanda), cũng như các tội ác chống nhân loại ở Nam Tư cũ (former Yugoslavia), Đông Ti-mo (East Timor), và Đa-phua (Darfur) là những ví dụ cho thấy cộng đồng quốc tế đã làm ngơ và không có hành động gì để ngăn chặn những vụ thảm sát này. Chính những mất mát không thể dung thứ này và sự mất mát nhiều triệu sinh mạng người như vậy đã tạo động lực cho lời kêu gọi “đừng để tái phạm!”

Chú thích: Người tị nạn Kô-xô-vô đang dời bỏ quê hương năm 1999. Nguồn: LHQ và Cao ủy LHQ về Người tị nạn (UNHCR), ảnh do R LeMoyne chụp

Trong suốt những năm 1990, sự bất đồng giữa những người ủng hộ quyền được can thiệp để bảo vệ các nhóm thường dân (nghĩa là can thiệp nhân đạo) và những người bảo vệ nguyên tắc chủ quyền quốc gia theo Hiến chương LHQ đã trở thành rào cản cho mọi nỗ lực can thiệp vào các vấn đề nội bộ. Ở Ru-wan-đa, cộng đồng quốc tế đã không áp dụng các biện pháp cần thiết để bảo vệ các nhóm thường dân trước các tội ác diệt chủng nghiêm trọng. Tuy nhiên, trong trường hợp của Kô-xô-vô, Tổ chức Hiệp ước Bắc Đại Tây

Dương (NATO) đã phát động một chiến dịch quân sự để chấm dứt một thảm họa nhân đạo mà không cần sự cho phép của Hội đồng Bảo an LHQ. Những phản ứng khác nhau này, cùng với việc sinh mạng của thường dân bị đe dọa, đã cho thấy tính cấp thiết phải có sự đồng thuận quốc tế về thời điểm và cách thức hành động nhằm ngăn chặn và chấm dứt những hành động dã man và tàn bạo quy mô lớn. Đồng thời, việc này cũng dẫn đến nhận thức mới rằng an ninh của cộng đồng và cá nhân không phải chỉ là trách nhiệm của quốc gia, mà phải là ưu tiên cấp bách trong chính sách quốc gia và quốc tế. Ghi nhận điều này, Tổng Thư ký của LHQ khi đó là ông Ko-fi An-nan, trong bài phát biểu của mình trước Đại hội đồng LHQ năm 1999 và 2000, đã kêu gọi các Quốc gia Thành viên kết hợp hài hòa nguyên tắc trách nhiệm quốc gia với trách nhiệm của cộng đồng quốc tế để bảo vệ các nhóm thường dân trước những vi phạm nhân quyền mang tính phổ biến.

Chú thích: Triển lãm về trẻ em trong dịp kỷ niệm về Holocaust tại Trụ sở của LHQ. Nguồn: LHQ, ảnh do JC McIlwaine chụp

LIÊN MINH CHÂU PHI CHUYỂN TỪ CHÍNH SÁCH **KHÔNG CAN THIỆP SANG KHÔNG VÔ CẢM**

Năm 2000, các quốc gia châu Phi thành lập Liên minh châu Phi (AU), đồng thời thông qua những nguyên tắc mà sau này được nhắc lại trong nguyên tắc Trách nhiệm Bảo vệ. Các nguyên tắc này được quy định rõ trong văn kiện sáng lập AU, Đạo luật Hiến chương [Liên minh châu Phi]. Các nguyên tắc trong Đạo luật Hiến chương đã thể hiện một sự chuyển đổi rất ý nghĩa từ ‘không can thiệp’ vào công việc nội bộ của các quốc gia, một chính sách đã được tổ chức tiền thân của AU là Tổ chức Thống nhất châu Phi duy trì, sang ‘không vô cảm’.

AU nhấn mạnh rằng bảo vệ thường dân là trách nhiệm chung. Điều này có thể thấy trong các điều khoản quy định sau trong Đạo luật Hiến chương của tổ chức này:

- Điều 3(b) nêu rõ rằng một trong những mục tiêu cốt lõi của AU là “bảo vệ chủ quyền, toàn vẹn lãnh thổ, và nền độc lập của các Quốc gia Thành viên”.
- Điều 4 (h) quy định rằng “Liên minh có quyền can thiệp vào một Quốc gia Thành viên theo quyết định của Hội đồng trong những trường hợp nghiêm trọng như diệt chủng, tội ác chiến tranh và tội ác chống nhân loại”.
- Điều 4 (J) chỉ rõ rằng Quốc gia Thành viên có quyền yêu cầu Liên minh can thiệp nhằm khôi phục lại hòa bình và an ninh.

Hơn nữa, AU không yêu cầu nhất thiết phải có sự đồng ý của một quốc gia thành viên trước khi can thiệp trong trường hợp người dân ở đó gặp nguy hiểm. Ngược lại, Tổ chức Thống nhất châu Phi hoạt động trên cơ sở đồng thuận. Điều quan trọng và cũng phù hợp với các nguyên tắc RtoP là AU cho rằng can thiệp quân sự trong trường hợp không cần sự đồng ý của quốc gia thành viên phải là giải pháp cuối cùng và chỉ được thực hiện sau khi tất cả các biện pháp hòa bình đã được vận dụng.

Chú thích: Hội nghị Thượng đỉnh AU ở Gambia. Nguồn: Ảnh Liệp hợp quốc do Mark Garten chụp

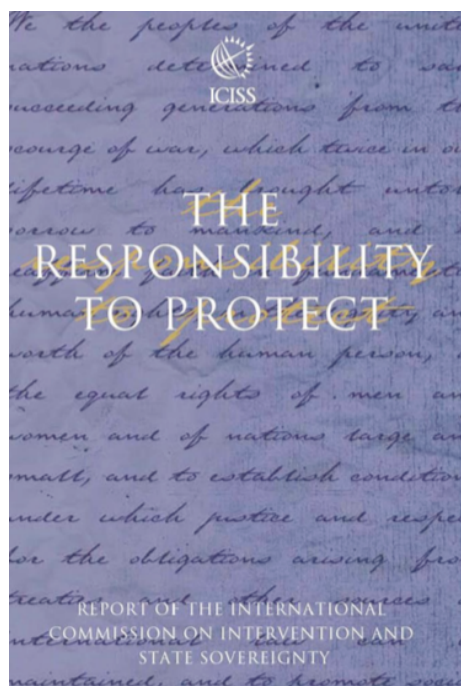
BÁO CÁO CỦA ỦY BAN QUỐC TẾ VỀ CAN THIỆP VÀ CHỦ QUYỀN QUỐC GIA (ICISS) ĐƯA RA THUẬN NGỮ “TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ”

Năm 2001, chính phủ Ca-na-đa đã thể hiện quyết tâm tìm câu giải đáp cho câu hỏi của Tổng Thư ký LHQ Kô-fi An-nan qua việc thành lập một nhóm các quyền gia quốc tế lấy tên là **Ủy ban Quốc tế về Can thiệp và Chủ quyền Quốc gia** (ICISS). Tiếp sau một loạt hội nghị tham vấn giữa các chính phủ, tổ chức phi chính phủ (NGO), tổ chức liên chính phủ, trường đại học và viện nghiên cứu, Ủy ban đã ra báo cáo có tiêu đề *Trách nhiệm Bảo vệ* trong tháng 12/2001.

Dựa trên công trình của Tiến sỹ Francis Deng và các đồng nghiệp của ông tại Viện Brookings về khái niệm *Chủ quyền là Trách nhiệm (Sovereignty as Responsibility)*, ICISS đã giải đáp được câu hỏi khi nào thì **chủ quyền quốc gia** – một nguyên tắc căn bản của pháp luật quốc tế - **phải nhường cho vấn đề bảo vệ người dân trước những vi phạm nghiêm trọng nhất đối với pháp luật quốc tế và luật nhân đạo**, trong đó bao gồm cả những trường hợp diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc và tội ác chống nhân loại.

Báo cáo *Trách nhiệm Bảo vệ* đã đặt ưu tiên đối vấn đề bảo vệ thường dân trước nguy cơ những vụ thảm sát thông qua việc **chuyển từ quyền của một quốc gia can thiệp sang trách nhiệm của quốc gia phải bảo vệ thường dân**. Báo cáo cho rằng nếu một quốc gia được xem là có chủ quyền, thì quốc gia đó phải thừa nhận nghĩa vụ trong nước, nhất là việc bảo vệ các công dân của mình, và xác định chủ quyền không phải là cơ chế kiểm soát mà là một sự gánh vác về trách nhiệm.

Báo cáo này còn chỉ ra rằng nếu quốc gia liên quan không có khả năng hoặc không sẵn sàng bảo vệ công dân của mình, cộng đồng quốc tế có trách nhiệm bảo vệ những thường dân này. Vì vậy, cộng đồng quốc tế không chỉ nỗ lực chấm dứt những hành động thảm sát đang diễn ra, mà còn phải tiến tới ngăn chặn không để những tội ác này tái diễn ở nơi khác. Để đạt được mục tiêu đó, Ủy ban kiến nghị cần không ngừng đề ra các biện pháp nhằm thực hiện Trách nhiệm Bảo vệ. Những biện pháp đó gồm **ngăn chặn, ứng phó, và tái thiết**. Ủy ban đã đưa ra một loạt các biện pháp nhằm hiện thực hóa khái niệm này, trong đó can thiệp quân sự sẽ chỉ được xem là giải pháp cuối cùng.

Chú thích: Bìa cuốn Báo cáo ICISS. Nguồn: ICRtoP

BÁO CÁO ICISS XÁC ĐỊNH THUẬT NGỮ “TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ”

Một điểm quan trọng là Báo cáo ICISS đã xác định **giới hạn thời điểm cộng đồng quốc tế có thể và cần hành động** để ngăn chặn các quốc gia dùng luận điệu bảo vệ con người trong khi lại hành động chủ yếu nhằm bảo vệ lợi ích chính trị của họ. Đặc biệt, Báo cáo đã đề xuất **những nguyên tắc phòng ngừa cần được xem xét trước khi cho phép sử dụng vũ lực quân sự** để bảo vệ thường dân. Những nguyên tắc này gồm:

- Ý định phù hợp
- Giải pháp cuối cùng
- Phương thức thích hợp
- Triển vọng thành công hợp lý

Báo cáo cũng thảo luận về “**thẩm quyền phù hợp**”, trong đó thừa nhận rằng cơ quan phù hợp nhất có thẩm quyền cho phép sử dụng vũ lực là Hội đồng Bảo an Liên hợp quốc. Tuy nhiên, báo cáo cũng nêu rõ rằng cần khuyến khích các Ủy viên Hội đồng ngăn chặn hiệu quả hơn các tội phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP (chẳng hạn như thông qua giải quyết ngay và kịp thời các trường hợp khủng hoảng, và đối với năm Ủy viên Thường trực, cần hạn chế sử dụng quyền phủ quyết trong những trường hợp này). Báo cáo cũng nhấn mạnh vai trò của Đại hội đồng, các tổ chức khu vực và tiểu vùng, và các quốc gia liên quan khác trong trường hợp Hội đồng Bảo an không xử lý được những trường hợp như vậy trong “thời gian hợp lý”. Báo cáo cũng thảo luận về vấn đề “**lý do chính đáng**”, nêu rõ rằng việc sử dụng vũ lực chỉ nên được xem xét khi xuất hiện nguy cơ “thiệt hại về nhân mạng hay có sự thanh trừng sắc tộc với mức độ và trên quy mô lớn”.

Điều bất hạnh là thời điểm công bố Báo cáo đã hủy hoại sự đón nhận bước đầu đối với nó, một phần vì cuộc chiến xâm lược I-rắc năm 2003. Hành động quân sự đơn phương của Mỹ có phần dựa trên lập luận về sự can thiệp nhân đạo đã làm tăng thêm mối quan ngại rằng RtoP sẽ được các quốc gia hùng mạnh sử dụng để làm sói mòn chủ quyền của các quốc gia khác. Mặc dù sự ủng hộ dành cho RtoP bị hạn chế ban đầu như vậy, song những thảm họa nhân đạo vẫn đang tiếp diễn, trong đó bao gồm cả việc người dân Đa-pha (Darfur) không được bảo vệ, đã phát đi tín hiệu cho thấy rằng vẫn còn nhiều việc mà cộng đồng quốc tế cần phải làm để ứng phó với những nguy cơ bạo lực tràn lan đối với thường dân.

Chú thích: Hai đồng Chủ tịch ICISS Mohammed Sahnoun (trái) và Gareth Evans. Nguồn: Ảnh UN do Evan Schneider chụp

RtoP ĐÃ PHÁT TRIỂN NHƯ THẾ NÀO: TỪ ICISS ĐẾN HỘI NGHỊ THƯỢNG ĐỈNH THẾ GIỚI 2005

Sự ủng hộ dành cho RtoP được thể hiện trong chương trình Cải cách LHQ của Tổng Thư ký LHQ, bao gồm:

2004: Nhóm Cấp cao về Báo cáo Các mối Đe dọa, Thách thức và Sự Thay đổi, Một Thế giới An ninh hơn: Trách nhiệm Chung của Chúng ta

Trong quá trình chuẩn bị khóa họp lần thứ 60 của Đại hội đồng [LHQ], Tổng Thư ký Kô-fí An-nan đã chỉ định một nhóm gồm những nhân vật nổi tiếng đánh giá các mối đe dọa cấp bách nhất đối với an ninh toàn cầu và đưa ra những khuyến nghị về cách thức phù hợp nhất để giảm thiểu những đe dọa đó. Bản báo cáo đưa ra 101 khuyến nghị về các biện pháp mà thế giới phải thực hiện để ứng phó trên tinh thần tập thể và toàn diện đối với những thách thức về an ninh, trong đó bao gồm cả việc đề cao và thực hiện Trách nhiệm Bảo vệ.

2005: Báo cáo của Tổng Thư ký [LHQ], *Vì nền Tự do Rộng mở hơn: Hướng tới Phát triển, An ninh và Nhân Quyền cho Tất cả Mọi người*

Tổng Thư ký [LHQ] Kô-fí An-nan công bố một báo cáo kèm theo những khuyến nghị về những vấn đề mà nguyên thủ và người đứng đầu chính phủ các quốc gia cần giải quyết tại “Hội nghị Thượng đỉnh Thế giới” sẽ diễn ra sau đó trong năm 2005 và trong những năm tiếp theo. Trong phần có tiêu đề *Tự do Sống trong Nhân phẩm*, thảo luận về trụ cột nhân quyền của LHQ, Tổng Thư ký đã khuyến nghị rằng các quốc gia cần ủng hộ nguyên tắc mới là Trách nhiệm Bảo vệ.

2005: Đồng thuận Ezulwini của các Quốc gia châu Phi

Chính phủ các quốc gia châu Phi ủng hộ nguyên tắc “Trách nhiệm Bảo vệ” trong văn bản “Đồng thuận Ezulwini”. Theo đó, các quốc gia này ghi nhận thẩm quyền của Hội đồng Bảo an [LHQ] cho phép sử dụng vũ lực trong trường hợp diệt chủng, tội ác chống nhân loại, tội ác chiến tranh, và thanh trừng sắc tộc. Ngoài ra, các quốc gia châu Phi cũng cho rằng trong những trường hợp như vậy, các tổ chức khu vực ở địa bàn gần các cuộc xung đột cần được trao quyền để hành động.

Chú thích: Tổng Thư ký [LHQ] được trao Báo cáo của Nhóm cấp cao về Các mối Đe dọa, Thách thức, và Sự Thay đổi. Nguồn: Ảnh LHQ do Eskinder Debebe chụp

VĂN KIẾN KẾT QUẢ CỦA HỘI NGHỊ THƯỢNG ĐỈNH THẾ GIỚI 2005 THỂ HIỆN SỰ ỦNG HỘ MANG TÍNH LỊCH SỬ ĐỐI VỚI RtoP

Tháng 9 năm 2005, nguyên thủ và người đứng đầu chính phủ các quốc gia đã nhất trí và ủng hộ tuyệt đối nguyên tắc Trách nhiệm Bảo vệ, và đã nhất trí với toàn văn nội dung trong các Điều khoản 138-140 dưới đây tại Văn kiện Kết quả của Hội nghị Toàn thể Cấp cao của Đại hội đồng, hay còn gọi là “Hội nghị Thượng đỉnh Thế giới”. Điều này có ý nghĩa lịch sử vì ý tưởng cam kết đối với trách nhiệm bảo vệ của cộng đồng quốc tế đã giành được sự ủng hộ từ các chính phủ và xã hội dân sự ở tất cả các khu vực trên thế giới, trong đó có phần lãnh đạo của các quốc gia phương Nam như Ác-hen-ti-na, Chi-lê, Gua-tê-ma-la, Mê-hi-cô, Ru-wan-đa, và Nam Phi. Tất cả những quốc gia này đều ủng hộ mạnh mẽ việc đưa nguyên tắc này vào Văn kiện Kết quả của Hội nghị.

138. Mỗi quốc gia có trách nhiệm bảo vệ người dân của mình trước hành động diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc, và tội ác chống nhân loại. Trách nhiệm này bao gồm việc ngăn chặn những tội ác vừa nêu, kể cả hành vi kích động, thông qua những phương thức thích hợp và cần thiết. Chúng tôi nhận thức rõ trách nhiệm đó và sẽ hành động phù hợp với trách nhiệm này. Cộng đồng quốc tế, trong điều kiện thích hợp, cần khuyến khích và giúp các quốc gia thực thi trách nhiệm này và ủng hộ LHQ xây dựng năng lực cảnh báo sớm.

139. Cộng đồng quốc tế, thông qua LHQ, cũng có trách nhiệm sử dụng các biện pháp ngoại giao, nhân đạo và hòa bình khác một cách thích hợp, phù hợp với các quy định tại Chương VI và VIII của Hiến chương [LHQ], nhằm giúp bảo vệ người dân trước hành động diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc, và tội ác chống nhân loại. Trong những trường hợp này, chúng tôi sẵn sàng hành động tập thể, kịp thời và kiên quyết, thông qua Hội đồng Bảo an [LHQ], phù hợp với Hiến chương LHQ, bao gồm cả Chương VII, trên cơ sở từng trường hợp, và phối hợp với các tổ chức khu vực liên quan khi cần thiết nếu các biện pháp hòa bình là chưa đủ và khi chính quyền ở các quốc gia cho thấy là không còn đủ khả năng để bảo vệ người dân của họ trước hành động diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc, và tội ác chống nhân loại. Chúng tôi nhấn mạnh đến sự cần thiết rằng Đại hội đồng LHQ phải tiếp tục xem xét trách nhiệm bảo vệ người dân trước hành động diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc, và tội ác chống nhân loại, cũng như những tác động của cơ quan này, ghi nhớ các nguyên tắc của Hiến chương LHQ và luật quốc tế. Chúng tôi cũng chủ trương cam kết, khi cần thiết và thích hợp, giúp các quốc gia nâng cao năng lực bảo vệ người dân của họ trước hành động diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc, và tội ác chống nhân loại, đồng thời cam kết hỗ trợ những quốc gia gặp khó khăn trước khi các cuộc khủng hoảng và xung đột xảy ra.

140. Chúng tôi hoàn toàn ủng hộ sứ mệnh của Cố vấn Đặc biệt của Tổng Thư ký LHQ về Ngăn chặn hành động Diệt chủng.

SO SÁNH VÀ ĐỐI CHIẾU: Báo cáo ICISS năm 2001 và Văn kiện Kết quả của Hội nghị Thượng đỉnh Thế giới năm 2005

Mặc dù Báo cáo ICISS là văn kiện đầu tiên đề ra nguyên tắc Trách nhiệm Bảo vệ, nhưng không phải tất cả những nội dung được trình bày trong Báo cáo này được các Quốc gia Thành viên ủng hộ đưa vào trong Văn kiện Kết quả của Hội nghị Thượng đỉnh Thế giới (WSOD). Khi chúng ta nói về nguyên tắc Trách nhiệm Bảo vệ hiện nay, chúng ta chỉ nói đến những gì được đề cập trong các Điều khoản 138, 139 và 140 của WSOD, vì đây là ngôn ngữ mà tất cả các Quốc gia Thành viên đều nhất trí.

Cách diễn ngôn trong Báo cáo ICISS và WSOD về nguyên tắc Trách nhiệm Bảo vệ khác nhau như sau:

- Mặc dù Báo cáo ICISS đề xuất “các nguyên tắc phòng ngừa” (precautionary principles) cần phải được xem xét trước khi cho phép sử dụng vũ lực (xem trang 11), song những nguyên tắc này lại không được ủng hộ trong năm 2005.
- Các Quốc gia Thành viên trong WSOD nhất trí rằng phạm vi của Trách nhiệm Bảo vệ phải hẹp và chỉ áp dụng đối với bốn loại tội phạm và hành vi vi phạm sau: diệt chủng, tội ác chống nhân loại, tội ác chiến tranh, và thanh trừng sắc tộc. Ngược lại, Báo cáo ICISS đề xuất một phạm vi rộng hơn, và bổ sung cả “những thảm họa thiên nhiên hay môi trường trên diện rộng, trong trường hợp quốc gia liên quan không sẵn sàng hoặc không có khả năng xử lý, hoặc kêu gọi sự trợ giúp” và “những trường hợp nhà nước sụp đổ và người dân đối diện với nạn đói trên diện rộng và/hoặc nội chiến do hệ quả của sự sụp đổ đó”.
- “Trách nhiệm Tái thiết” được đề cập trong Báo cáo ICISS như một phần nỗ lực không ngừng của nguyên tắc Trách nhiệm Bảo vệ, nhưng lại không được đưa vào trong các điều khoản của WSOD. Điều này một phần là vì các biện pháp tái thiết, mặc dù là nhiệm vụ quan trọng nhằm ngăn không để tái diễn bạo lực và để bảo vệ người dân, sẽ được giải quyết thông qua việc thành lập Ủy ban Tái thiết.

Chú thích: Hội nghị Thượng đỉnh Thế giới 2005 khai mạc ngày 14/9/2005.

Nguồn: Ảnh LHQ do Mark Garten chụp

NỀN TẢNG QUY PHẠM VÀ PHÁP LÝ CỦA RtoP LÀ GÌ?

Sự gia tăng về nhận thức rằng **chủ quyền bao gồm cả quyền và trách nhiệm** trở thành nguyên tắc chỉ đạo về RtoP. Trở thành thành viên của LHQ là ví dụ điển hình về việc các quốc gia tự nguyện chấp nhận nghĩa vụ và những hạn chế đối với hành vi của họ trong vai trò là thành viên của cộng đồng quốc tế.

Khái niệm **an ninh con người**, lần đầu tiên được đưa ra trong Báo cáo Phát triển Con người năm 1994 của Chương trình Phát triển Liên hợp quốc, cũng liên quan đến RtoP vì nó góp một vai trò lớn trong việc chuyển trọng tâm của an ninh từ lãnh thổ sang con người.

RtoP cũng **được hình thành dựa trên các nghĩa vụ pháp luật quốc tế** trong các tuyên bố/tuyên ngôn, công ước và điều ước về bảo vệ con người và quyền con người; trong luật nhân đạo quốc tế và luật về tị nạn vì những luật này quy định các chuẩn mực hành vi và phương thức thực hiện những chuẩn mực này. Đặc biệt liên quan là Tuyên ngôn Thế giới về Quyền Con người, bốn Công ước Giơ-ne-vơ và hai Nghị định thư Bổ sung, Công ước chống Tra tấn, Công ước chống Diệt chủng, Công ước về các quyền dân sự, chính trị, xã hội, kinh tế và văn hóa, Quy chế Rô-ma về Tòa án Hình sự Quốc tế.

BỐN TỘI ÁC VÀ NHỮNG VI PHẠM THUỘC PHẠM VI ÁP DỤNG RtoP LÀ GÌ?

RtoP có phạm vi áp dụng rất hẹp, chỉ áp dụng đối với bốn loại tội ác và những vi phạm cụ thể, gồm: diệt chủng, tội ác chống nhân loại, tội ác chiến tranh, và thanh trừng sắc tộc. Như vậy, nguyên tắc này không áp dụng với các mối nguy cơ khác đối với an ninh con người như khủng hoảng y tế, thiên tai, nghèo đói hay tham nhũng. Chúng ta thường sử dụng thuật ngữ “thăm sát” để bao hàm tất cả bốn loại tội ác và những vi phạm này.

DIỆT CHỦNG

Sau những sự kiện diệt chủng kinh hoàng nhằm vào người Do Thái (hay còn gọi là Holocaust), các Quốc gia Thành viên trong Đại hội đồng LHQ đã thông qua **Công ước Ngăn ngừa và Trừng trị Tội Diệt chủng**, ngày 09/12/1948. Điều II định nghĩa thuật ngữ “diệt chủng là:

Những hành vi được thực hiện với **ý đồ** nhằm hủy diệt, **toàn bộ hoặc một bộ phận**, một nhóm dân tộc, sắc tộc, chủng tộc hay tôn giáo. Những hành vi đó bao gồm:

- (a) Giết hại các thành viên của nhóm;
- (b) Xâm hại nghiêm trọng về thể xác hoặc tinh thần các thành viên của nhóm;
- (c) Tác động có chủ ý tới điều kiện sống của nhóm nhằm gây hại về thể chất đối với toàn bộ hay một bộ phận của nhóm;
- (d) Áp đặt các biện pháp nhằm ngăn chặn việc duy trì nòi giống trong nhóm;
- (e) Cưỡng bức giao nộp trẻ em của nhóm này cho nhóm khác.

**** Lưu ý:** Giết chủng có thể diễn ra khi có hoặc không có xung đột vũ trang.

TỘI ÁC CHỐNG NHÂN LOẠI

Quy chế Rô-ma về Tòa án Hình sự Quốc tế được thông qua ngày 01/07/2002 nhằm thành lập Tòa án Hình sự Quốc tế, một cơ quan tư pháp quốc tế thường trực có thể điều tra và truy tố những trường hợp diệt chủng, tội ác chống nhân loại và tội ác chiến tranh. Nhiều chính phủ vẫn chưa ký kết tham gia Quy chế Rô-ma này. Điều VII của Quy chế định nghĩa tội ác chống nhân loại (khác với hành động diệt chủng, hành động được coi là tội ác chống nhân loại không đòi hỏi phải có ý đồ cụ thể) là:

Hành động được thực hiện trong phạm vi một **cuộc tấn công trên diện rộng, hoặc cuộc tấn công một cách có hệ thống**, nhằm vào một nhóm **dân thường có ý thức về cuộc tấn công đó**. Hành động đó có thể là:

- (a) Giết người;
- (b) Hủy diệt;
- (c) Bắt làm nô lệ;
- (d) Trục xuất hoặc cưỡng bức giao nộp người;
- (e) Bỏ tù hoặc các hình thức tước đoạt tự do nghiêm trọng khác mà vi phạm những quy định căn bản của pháp luật quốc tế;
- (f) Tra tấn;
- (g) Cưỡng hiếp, nô lệ tình dục, cưỡng bức làm mại dâm, cưỡng bức mang thai, cưỡng bức triệt sản, hay bất kỳ hình thức bạo lực tình dục khác có mức độ nghiêm trọng tương tự;
- (h) Ngược đãi đối với một nhóm hoặc quần thể đã xác định vì lý do chính trị, chủng tộc, dân tộc, sắc tộc, văn hóa, tôn giáo, hay giới theo quy định tại khoản 3, hoặc vì những lý do khác được công nhận phổ quát trong pháp luật quốc tế là không được phép liên quan tới bất kỳ hành động nào được đề cập đến trong khoản này hay bất kỳ tội ác nào thuộc thẩm quyền xét xử của Tòa án Hình sự Quốc tế.
- (i) Cưỡng bức người mất tích;
- (j) Tội a-pác-thai (phân biệt chủng tộc);
- (k) Các hành vi phi nhân tính khác mang bản chất tương tự nhằm cố ý gây thống khổ, hoặc tổn thương nghiêm trọng đến thân thể, hoặc cho sức khỏe thể chất hoặc tinh thần.

TỘI ÁC CHIẾN TRANH

Ngày 12/08/1949, cộng đồng quốc tế đã thông qua bốn **Công ước Giơ-ne-vơ**. Những công ước này và hai **Nghị định thư Bổ sung**, được thông qua năm 1977, bảo vệ các cá nhân không tham gia các bên thù nghịch lẫn nhau trong thời gian xung đột vũ trang. Các công ước và Nghị định thư Bổ sung quy định về tiêu chuẩn đối xử với những cá nhân này theo luật nhân đạo quốc tế, và định nghĩa **tội ác chiến tranh là hành động được thực hiện trong thời gian xung đột vũ trang. Hành động này vi phạm luật nhân quyền hay nhân đạo quốc tế**. Loại hình vi phạm cấu thành tội ác chiến tranh rộng. Trong số những vi phạm này có cả hành động giết người hay ngược đãi một cá nhân không hoặc không còn tham gia các bên thù nghịch. Các cá nhân ở đây bao gồm thường dân, tù nhân chiến tranh, binh lính bị thương hay bị ốm đau, nhân viên y tế, người truyền giáo, và các nhân viên làm hoạt động cứu trợ.

****Lưu ý:** Tội ác chiến tranh thuộc Trách nhiệm Bảo vệ chỉ giới hạn ở những tội ác trực tiếp nhằm vào thường dân, được thực hiện trên diện rộng và mang tính hệ thống.

THANH TRỪNG SẮC TỘC

Thanh trừng sắc tộc không được công nhận chính thức là một loại hình tội ác đặc trưng trong pháp luật quốc tế. Nhưng hành động này liên quan đến chính sách có chủ ý **được một nhóm sắc tộc hay tôn giáo này ban hành nhằm loại bỏ**, bằng các biện pháp vũ lực và khuyến khích khủng bố, **thường dân của một nhóm sắc tộc hay tôn giáo khác khỏi một số khu vực địa lý nhất định**. Chính vì vậy, thanh trừng sắc tộc được đưa vào nhóm các tội ác chống nhân loại, trong đó bao gồm cả việc cưỡng bức giao nộp hoặc trục xuất các nhóm thường dân.

NHỮNG PHÁT TRIỂN TRONG LHQ KỂ TỪ NĂM 2005

Ban Thư ký

Năm 2004, **Tổng thư ký LHQ** đã thành lập **Văn phòng Cố vấn Đặc biệt về Ngăn ngừa Diệt chủng** (nay là Văn phòng Ngăn ngừa Diệt chủng và Trách nhiệm Bảo vệ). Cho đến nay, Văn phòng này đã hoạt động dưới sự lãnh đạo của ba Cố vấn Đặc biệt về Ngăn ngừa Diệt chủng, gồm: ông Juan Méndez (2004-2007), Tiến sỹ Francis Deng (2007-2012), và ông Adama Dieng (2012 –đến nay). Tổng thư ký LHQ cũng đã chỉ định một **Cố vấn Đặc biệt về Trách nhiệm Bảo vệ**: Tiến sỹ Edward Luck (2008-2012). Tiến sỹ Jennifer Welsh đảm nhiệm vai trò Cố vấn Đặc biệt của Tổng Thư ký LHQ về Trách nhiệm Bảo vệ từ năm 2013.

Chú thích: Tổng Thư ký LHQ giới thiệu Báo cáo RtoP 2009 với Đại hội LHQ. Nguồn: Ảnh LHQ do Jenny Rockett chụp

Đại hội đồng

Kể từ năm 2009, Tổng Thư ký LHQ đã công bố các báo cáo hàng năm về RtoP. Những báo cáo này đều được **Đại hội đồng** xem xét trong các cuộc đối thoại trực tiếp giữa các Quốc gia Thành viên, quan chức LHQ với các tổ chức xã hội dân sự. Báo cáo đầu tiên được công bố năm 2009 có tiêu đề **Thực thi Trách nhiệm Bảo vệ**. Dựa trên báo cáo này, Đại hội đồng đã thông qua Nghị quyết A/RES/63/308 ủng hộ việc tiếp tục xem xét nguyên tắc RtoP. Trong những năm tiếp theo, các báo cáo và đối thoại tập trung vào những chủ đề sau:

- *Cảnh báo sớm, Đánh giá và Trách nhiệm Bảo vệ* (2010)
- *Vai trò của các Tổ chức Khu vực và Tiểu vùng trong việc Thực thi Trách nhiệm Bảo vệ* (2011)
- *Trách nhiệm Bảo vệ: Phản ứng kịp thời và kiên quyết* (2012)
- *Trách nhiệm Bảo vệ: Trách nhiệm Quốc gia và Phòng ngừa* (2013)

Văn phòng Ngăn ngừa Diệt chủng và Trách nhiệm Bảo vệ

Văn phòng này giữ vai trò là cơ quan “theo dõi”, cảnh báo các cơ quan của LHQ, xã hội dân sự và người dân về những trường hợp mà người dân ở đó đối diện với nguy cơ các vụ thảm sát. Việc cảnh báo này có thể thông qua các tuyên bố công khai và các cuộc họp báo riêng rẽ. Bên cạnh đó, Văn phòng còn có chức năng là nâng cao năng lực của LHQ nhằm ngăn ngừa các loại tội ác và vi phạm RtoP. Văn phòng cũng triển khai các phái đoàn điều tra và tổ chức các khóa tập huấn trên toàn thế giới nhằm nâng cao năng lực của các chủ thể ở địa phương, quốc gia và khu vực để bảo vệ người dân. Trong lĩnh vực này, Văn phòng đã hợp tác với Hội nghị Quốc tế về Khu vực Hồ lớn (Great Lakes Region), các quan chức chính phủ và tổ chức khu vực ở Đông Nam Á, các chuyên gia ngăn ngừa diệt chủng cấp quốc gia ở khu vực Mỹ La-tinh và nhiều đối tượng khác.

Hội đồng Bảo an

Hội đồng Bảo an đã dẫn chiếu RtoP trong một vài nghị quyết:

- Nghị quyết 1674 (2006) và 1894 (2009) về *Bảo vệ Thường dân trong Xung đột Vũ trang*
- Nghị quyết 1653 (2006) về *Khu vực Hồ lớn (Great Lakes Region)*
- Nghị quyết 1706 (2007) về tình hình ở *Đa-phua (Darfur)*
- Nghị quyết 1970 (2011), 1973 (2011), 2016 (2011), 2040 (2012), và 2095 (2013) về tình hình ở *Li-bi-a (Libya)*
- Nghị quyết 1975 (2011) về tình hình ở *Cốt-đi-voa (Côte d'Ivoire)*
- Nghị quyết 1996 (2011) về tình hình ở *Nam Xu-đăng (South Sudan)*
- Nghị quyết 2014 (2011) về tình hình ở *Y-ê-men (Yemen)*
- Nghị quyết 2085 (2012) và 2100 (2013) về tình hình ở *Ma-li (Mali)*
- Nghị quyết 2093 (2013) về tình hình ở *Sô-ma-li-a (Somalia)*
- Nghị quyết 2109 (2013) về tình hình ở *Xu-đăng/Nam Xu-đăng (Sudan/South Sudan)*
- Nghị quyết 2117 (2013) về *Vũ khí loại Nhỏ và Nhẹ (Small Arms and Light Weapons)*
- Nghị quyết 2121 (2013) và 2127 (2013), 2134 (2014) và 2149 (2014) về tình hình ở *Cộng hòa Trung Phi (Central African Republic)*
- Nghị quyết 2139 (2014) về tình hình ở *Xi-ri-a (Syria)*
- Nghị quyết 2150 (2014) về Ngăn ngừa và Chống Diệt chủng

Đại hội đồng

Kể từ năm 2011, Đại hội đồng LHQ đã áp dụng Trách nhiệm Bảo vệ để thông qua nhiều nghị quyết lên án sự vi phạm có hệ thống các quyền con người ở Xi-ri-a.

- Nghị quyết 1198 (12/2011: 133 ủng hộ, 11 chống, 43 trắng)
- Nghị quyết 11207 (2/2012: 137 ủng hộ, 12 chống, 17 trắng)
- Nghị quyết 11266 (8/2012: 133 ủng hộ, 12 chống, 31 trắng)
- Nghị quyết 11372 (5/2013: 107 ủng hộ, 12 chống, 59 trắng)
- Nghị quyết 11475 (12/2013: 127 ủng hộ, 13 chống, 47 trắng)

Hội đồng Nhân Quyền và Văn phòng Cao ủy về Nhân Quyền của LHQ

Hội đồng Nhân Quyền đã xem xét RtoP trong một sự kiện do các Phái đoàn Thường trực của Ô-xtrây-li-a, Hung-ga-ri, Ni-giê-ri-a, Thái Lan, và U-ru-goay tại LHQ ở Giơ-ne-vơ đồng tổ chức vào tháng 6/2012. Trước sự kiện này có hai tuyên bố gửi đến Hội đồng Nhân Quyền: một tuyên bố có sự tham gia của 55 Quốc gia Thành viên được trao trong tháng 3/2011, và tuyên bố thứ 2 của chính 5 quốc gia tổ chức sự kiện trên được trao trong tháng 3/2012. Sự kiện này là dịp đầu tiên các thành viên của Hội đồng Nhân Quyền được mời thảo luận về Trách nhiệm Bảo vệ ở Giơ-ne-vơ, và thể hiện một bước tiến quan trọng trong việc thúc đẩy sự chấp nhận và tăng cường thực hiện RtoP trong Hội đồng.

Cao ủy Nhân Quyền của LHQ, bà Navi Pillay, cũng luôn bày tỏ sự ủng hộ đối với RtoP, và kể từ năm 2009, thường xuyên lưu ý các Quốc gia Thành viên về cam kết của họ đối với RtoP trong các hồ sơ quốc gia, bao gồm cả các cuộc khủng hoảng ở Li-bi-a và Xi-ri-a. Năm 2014, một Ủy ban Điều tra của LHQ về Nhân Quyền ở Bắc Triều Tiên cũng đã trình một báo cáo lên Hội đồng Nhân Quyền của LHQ về những vi phạm có hệ thống các quyền con người, trong đó có cả bằng chứng về các tội ác chống nhân loại, ở quốc gia này.

NHỮNG THÀNH TỐ THEN CHỐT CỦA RtoP: **BA TRỤ CỘT**

Trong Báo cáo 2009 có tiêu đề, *Thực thi Trách nhiệm Bảo vệ (Implementing the Responsibility to Protect)*, Tổng Thư ký LHQ Ban Ki-moon đã đưa ra cách tiếp cận gồm ba trụ cột:

Trụ cột Một: Trách nhiệm Bảo vệ của Quốc gia

Trụ cột thứ nhất này khẳng định rằng quốc gia phải chịu trách nhiệm chính trong việc bảo vệ thường dân trước nạn diệt chủng, tội ác chiến tranh, tội ác chống nhân loại, và thanh trừng sắc tộc.

Trụ cột Hai: Sự hỗ trợ của Quốc tế và Nâng cao Năng lực

Trụ cột thứ hai cho rằng cộng đồng quốc tế có trách nhiệm hỗ trợ và khuyến khích các quốc gia hoàn thành nghĩa vụ bảo vệ của họ.

Trụ cột Ba: Phản ứng kịp thời và kiên quyết

Trụ cột thứ ba này khẳng định rằng nếu một quốc gia không bảo vệ được người dân của họ trước những tội ác này, hoặc trên thực tế lại thực hiện những tội ác đó, cộng đồng quốc tế phải có hành động phản ứng kịp thời và kiên quyết, sử dụng các phương thức ngoại giao, kinh tế, nhân đạo và các phương thức hòa bình khác một cách thích hợp để bảo vệ thường dân. Nếu các phương thức hòa bình không đem lại hiệu quả, cộng đồng quốc tế phải sẵn sàng có hành động mạnh mẽ hơn, kể cả các biện pháp thực thi tập thể theo Chương VII của Hiến chương LHQ.

CÓ THỂ ÁP DỤNG NHỮNG BIỆN PHÁP GÌ ĐỂ NGĂN NGỪA VÀ CHẤM DỨT NHỮNG VỤ THẨM SÁT?

Mục tiêu chính của RtoP là **ngăn ngừa** diệt chủng, tội ác chiến tranh, thanh trừng sắc tộc, và tội ác chống nhân loại. Những vụ việc thẩm sát như thế này có thể xảy ra cả trong thời bình và trong các cuộc xung đột giữa các quốc gia hay xung đột nội bộ, bất kể mô hình chính phủ nơi xảy ra những vụ thẩm sát đó là gì hay trình độ phát triển của quốc gia ra sao.

Chính vì vậy, các chủ thể địa phương, quốc gia, khu vực và quốc tế phải có khả năng nhận biết những chỉ số về nguy cơ xảy ra các loại tội ác thuộc phạm vi áp dụng RtoP. Thời gian qua đã có một số nghiên cứu về việc làm sao để nhận dạng những chỉ số này. Một nghiên cứu có ý nghĩa trong số này chính là **Khung Phân tích (Analysis Framework)** do Văn phòng LHQ về Ngăn ngừa Diệt chủng và Trách nhiệm Bảo vệ (sau này đổi tên là Văn phòng Cố vấn Đặc biệt về Ngăn ngừa Diệt chủng). Khung này nêu ra 8 chỉ số, trong đó bao gồm những chỉ số như phân biệt đối xử hay kích động chống lại cộng đồng người thiểu số, và sử dụng vũ khí bất hợp pháp. Sự hiện diện những chỉ số này có thể cho phép xác định liệu có nguy cơ xảy ra diệt chủng trong hoàn cảnh một quốc gia nào đó hay không.

Trách nhiệm của các chủ thể còn mở rộng sang cả trường hợp khi nguy cơ đối với thường dân không còn hiện hữu, cũng như buộc những kẻ thực hiện hành vi phải chịu trách nhiệm, thiết lập các cơ chế để phục vụ tái thiết và hòa giải, ngăn chặn bạo lực tái diễn. Việc bảo vệ thường dân trước các tội ác và những vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP đòi hỏi phải nâng cao năng lực phòng ngừa và huy động ý chí chính trị của các quốc gia, tổ chức khu vực, và LHQ nhằm ứng phó sớm khi xuất hiện nguy cơ xảy ra các tội ác và những vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP.

Biện pháp phòng ngừa thượng nguồn (Upstream prevention) là những biện pháp mà các chính phủ có thể áp dụng ở quốc gia họ, chẳng hạn như xây dựng các thiết chế và chính sách, tăng cường năng lực các ngành và lĩnh vực mà có thể giảm nguy cơ xảy ra các vụ thẩm sát.

Biện pháp hạ nguồn (Downstream prevention) là những hoạt động ứng phó đối với các nguy cơ tiềm tàng xảy ra các vụ thẩm sát. Những biện pháp này có thể mang ý nghĩa về mặt kinh tế, chính trị, nhân đạo hay quân sự, và có thể được các chủ thể khác nhau trong cộng đồng quốc tế, bao gồm cả xã hội dân sự, các chính phủ, tổ chức khu vực và tiểu vùng, và các cơ quan của LHQ, thực hiện.

NHỮNG BIỆN PHÁP PHÒNG NGỪA NÀO HIỆN ĐƯỢC ÁP DỤNG TRONG PHẠM VI RtoP?

Các Biện pháp Phòng ngừa Thượng nguồn (Upstream Prevention Measures)

KINH TẾ

- Giảm tình trạng bất cùng và nghèo
- Giảm bất bình đẳng, đặc biệt là bất bình đẳng xã hội
- Thúc đẩy tăng trưởng kinh tế
- Hỗ trợ cải cách cơ cấu
- Cung cấp hỗ trợ kỹ thuật
- Cải thiện điều khoản thương mại và mở cửa giao thương
- Hỗ trợ phát triển cộng đồng và tự chủ địa phương

QUẢN TRỊ

- Nâng cao năng lực thể chế và đảm bảo cung cấp dịch vụ xã hội
- Tăng cường và hỗ trợ dân chủ
- Hỗ trợ việc phân quyền hay chia sẻ quyền lực
- Tăng cường tính độc lập của các cơ quan tư pháp
- Xóa bỏ tham nhũng
- Nâng cao năng lực giải quyết xung đột ở địa phương

NHÂN QUYỀN

- Bảo vệ các quyền cơ bản của con người và nâng cao năng lực quốc gia, trong đó đặc biệt bảo vệ quyền của người thiểu số, phụ nữ và trẻ em
- Ủng hộ hoạt động của Tòa án Hình sự Quốc tế

AN NINH

- Tăng cường Pháp quyền
- Chấm dứt/ngăn chặn quy chế miễn trừ
- Cải cách lĩnh vực an ninh
- Khuyến khích giải trừ quân bị và kiểm soát/quản lý hiệu quả vũ khí, đặc biệt lưu ý vũ khí loại nhỏ

XÃ HỘI

- Xây dựng lòng tin giữa các nhóm xã hội, bao gồm cả đối thoại giữa các nhóm tôn giáo
- Tăng cường và hỗ trợ xã hội dân sự
- Thiết lập tự do báo chí
- Ngăn chặn và trừng trị hành vi kích động và những phát ngôn gây hận thù
- Giáo dục về sự đa dạng và khoan dung

NGOẠI GIAO

- Tìm kiếm sự thật
- Thành lập “nhóm những người bạn” trong số các quốc gia thành viên của LHQ/khu vực
- Cừ những nhân vật nổi tiếng/đặc phái viên làm trung gian

- Triển khai văn phòng thiện chí của Tổng Thư ký hay người đứng đầu một tổ chức khu vực
- Áp dụng phương pháp trọng tài
- Hỗ trợ các biện pháp giải quyết xung đột tại chỗ

PHÁP LÝ

- Chuyển các vấn đề lên Tòa án Hình sự Quốc tế
- Theo đuổi công lý thông qua Tòa án Công lý Quốc tế, hoặc các cơ chế pháp luật khác

CẢNH BÁO SỚM

- Nâng cao năng lực đánh giá và cảnh báo sớm của LHQ và khu vực

QUÂN SỰ

- Huy động triển khai các lực lượng phòng ngừa
- Nâng cao năng lực triển khai nhanh
- Chấm dứt và các biện pháp khác nhằm ngăn chặn hành vi kích động

KHUYẾN KHÍCH

- Thúc đẩy các chương trình kinh tế hoặc thương mại
- Áp dụng các biện pháp khuyến khích chính trị

TRỪNG PHẠT

- Cấm đi lại
- Bao vây thương mại và vũ khí
- Đóng băng tài sản
- Áp đặt các lệnh trừng phạt ngoại giao

** Những biểu đồ này được trích từ tài liệu của Alex Bellamy, “Những trường hợp thâm sát và Xung đột vũ trang: Những khác biệt, và Ý nghĩa đối với Trách nhiệm Bảo vệ”, Quỹ Stanley, Tháng 2/2011.

RtoP QUY ĐỊNH GÌ VỀ VIỆC **SỬ DỤNG VŨ LỰC**?

Nếu một quốc gia không ngăn chặn được các vụ thảm sát trong phạm vi biên giới lãnh thổ của mình, và nếu như các biện pháp ngoại giao, nhân đạo và hòa bình khác vẫn không đủ để chấm dứt tình trạng bạo lực đó, Hội đồng Bảo an có thể cho phép sử dụng vũ lực tập thể nhằm bảo vệ thường dân khỏi các vụ thảm sát này.

RtoP chủ trương nhấn mạnh đến những hạn chế hiện hữu về thời điểm và cách thức tiến hành can thiệp nhằm ngăn ngừa sự can thiệp quân sự chưa được phép, đơn phương hoặc đa phương, mà thường mang danh là “can thiệp nhân đạo”.

Tuy nhiên, vẫn chưa có sự đồng thuận về giá trị của tiêu chí bổ sung trong việc hướng dẫn sử dụng vũ lực đối với các loại tội ác và những vi phạm thuộc RtoP điều chỉnh, và có quan ngại cho rằng những hướng dẫn như vậy sẽ dẫn đến hoặc thậm chí hợp pháp hóa sự không hành động.

Báo cáo ICISS 2001 đề xuất một số tiêu chí, trong đó bao gồm cả bốn “nguyên tắc phòng ngừa”, cần phải được xem xét trước khi cho phép sử dụng vũ lực; tuy nhiên, những tiêu chí này hoặc là chưa được thông qua, hoặc là không được Hội đồng Bảo an LHQ và các Quốc gia Thành viên của LHQ xem xét một cách nghiêm túc.

Các “nguyên tắc phòng ngừa” được đề xuất trong Báo cáo ICISS gồm:

- **Đúng mục đích:** “mục tiêu chính của can thiệp là chấm dứt hoặc ngăn không để xảy ra sự thiệt hại về con người.”
- **Giải pháp cuối cùng:** “Mọi giải pháp phi quân sự nhằm ngăn chặn hoặc giải quyết một cách hòa bình cuộc khủng hoảng [phải được] xem xét trước tiên, kèm theo đó là những lý do chính đáng để tin rằng những biện pháp như vậy là chưa đủ để thành công.”
- **Những phương thức thích hợp:** “Quy mô, thời hạn và mức độ của hành động can thiệp quân sự đã được lên kế hoạch chỉ nên ở mức tối thiểu cần thiết đủ để đảm bảo mục đích nhân đạo của hành động can thiệp.”
- **Có triển vọng:** “Cần có cơ sở để thấy cơ hội thành công trong việc chấm dứt hoặc ngăn chặn thiệt hại nhằm biện minh cho hành động can thiệp, trong đó hậu quả của hành động không được tồi tệ hơn hậu quả của không hành động.”

Báo cáo ICISS cũng thảo luận tiêu chí bổ sung, bao gồm cả vấn đề **đúng thẩm quyền**, nghĩa là Hội đồng Bảo an LHQ phải là cơ quan có thẩm quyền cho phép hành động quân sự, và vấn đề **lý do chính đáng**, nghĩa là việc sử dụng vũ lực chỉ có thể được xem xét trong trường hợp hoặc khi thấy rõ nguy cơ “thiệt hại về tính mạng trên quy mô lớn hoặc có sự thanh trừng sắc tộc”.

RtoP TRONG CÁC TRƯỜNG HỢP KHỦNG HOẢNG

Dưới đây là những ví dụ RtoP đã được **áp dụng hoặc không áp dụng** ra sao ở những trường hợp quốc gia gần đây khi người dân ở đó đối diện với nguy cơ các cuộc thảm sát. Những trường hợp này cho thấy các quốc gia và cộng đồng quốc tế có rất nhiều biện pháp khi ứng phó với các mối nguy cơ. Tuy nhiên, danh sách các biện pháp như vậy chưa phải là đã hết.

CỘNG HÒA DÂN CHỦ CÔNG-GÔ (DRC) Mặc dù cuộc nội chiến ở DRC kết thúc năm 2003 với việc thành lập một chính phủ chuyển tiếp, song những tội ác chống nhân loại và tội ác chiến tranh chống thường dân – như giết người, hiếp dâm, nô lệ tình dục, tuyển mộ trẻ em đi lính, và cưỡng bức vô gia cư – vẫn tiếp tục phổ biến. Cộng đồng quốc tế đã có những bước đi thực hiện **trách nhiệm ứng phó với những vụ thảm sát vẫn còn tiếp diễn, và đối với vấn đề tái thiết**; tuy nhiên, những nỗ lực nhằm xóa bỏ hoàn toàn khủng hoảng nhân đạo, và thực hiện tiến trình hòa bình ở DRC tiến triển chậm.

XU-ĐĂNG: ĐA-PHUA Năm 2003, chính phủ Xu-đăng đã tiến hành trấn áp một phong trào nổi dậy ở khu vực Đa-phua của Xu-đăng, và bắt đầu một chiến dịch tàn bạo chống thường dân, giết hơn 300.000 người và làm hơn 3 triệu người Đa-phua mất nhà cửa. Khi cuộc khủng hoảng tiếp tục bước sang năm thứ 10, các cuộc tấn công của chính phủ Xu-đăng và lực lượng quân sự thân chính phủ tiếp tục diễn ra, và người dân vẫn đối diện với nguy cơ các cuộc ném bom bằng đường không cũng như các cuộc tấn công trên bộ. Do lực lượng hỗn hợp giữa Liên minh châu Phi và LHQ trên thực địa **thiếu nguồn lực để đảm bảo an ninh cho người dân**, người dân còn phải chịu thêm nguy cơ ngày càng tăng các vụ cướp giết và bạo lực trên cơ sở giới từ các phong trào phiến quân.

GAZA (2008-2009) Sự phá vỡ lệnh ngừng bắn và một cuộc phản công quân sự trong tháng 12 năm 2008 giữa I-xra-en và Ha-mas đã tạo ra một cuộc khủng hoảng, trong đó cả hai bên đều bị chỉ trích là vi phạm luật nhân quyền và luật nhân đạo quốc tế. Đại đa số những trường hợp thương vong là thường dân khi cuộc khủng hoảng này đã cướp đi hơn 1.300 mạng sống và làm bị thương hơn 5.400 người. Mặc dù sự ổn định đã được khôi phục đầu năm 2012, song I-xra-en vẫn áp đặt lệnh bao vây đối với Dải Gaza, chỉ cho phép tiếp cận những nhu yếu phẩm cơ bản như thức ăn và thuốc men, gây cản trở những nỗ lực phát triển và phục hồi dài hạn. **Câu hỏi vẫn còn được đặt ra là những tội ác được thực hiện như vậy còn phổ biến và có hệ thống đến mức độ nào, và liệu việc áp dụng RtoP sẽ đem lại những thay đổi mong muốn để bảo vệ thường dân trong cuộc khủng hoảng bị chính trị hóa sâu sắc này không? Những căng thẳng ở mức độ cao tiếp tục dẫn đến các cuộc xung đột bạo lực** giữa quân đội I-xra-en và các lực lượng Ha-mas ở Gaza, gần đây nhất là cuối năm 2012, trong đó cả hai bên đều bị chỉ trích về những vi phạm nhân quyền.

RtoP TRONG CÁC TRƯỜNG HỢP KHỦNG HOẢNG

KÊ-NI-A (2007-2008) Tiếp sau làn sóng bạo lực ở Kê-ni-a bắt nguồn từ cuộc bầu cử tổng thống gây tranh cãi hồi tháng 12 năm 2007, **phản ứng nhanh chóng và có sự phối hợp của cộng đồng quốc tế** nhằm đạt được một giải pháp chính trị đã tạo điều kiện cho việc thành lập một nhóm trung gian hòa giải dưới sự ủy thác của Liên minh châu Phi để giúp các bên đạt được một thỏa thuận về chia sẻ quyền lực. Một số tổ chức xã hội dân sự đã ca ngợi và coi đây là ‘một mô hình hoạt động ngoại giao trong RtoP’. Tuy nhiên, trong thời gian tiến tới các cuộc bầu cử tổng thống năm 2013, do Kê-ni-a đã có lịch sử về bạo lực liên quan đến bầu cử và thực tế là hai trong số các ứng cử viên đang phải đối diện với những cáo buộc của Tòa án Hình sự Quốc tế về vai trò của họ trong vụ bạo lực năm 2007, Liên minh châu Phi và xã hội dân sự trên khắp thế giới đã tiến hành một số hoạt động nhằm **giám sát và bảo đảm an toàn cho người dân trong suốt thời gian diễn ra bầu cử**.

XRI LAN-KA (2008-2009) Trong suốt giai đoạn cuối của cuộc nội chiến ở Xri Lan-ka, bạo lực leo thang mạnh mẽ. Các cuộc xung đột đã khiến hàng trăm ngàn người dân không tiếp cận được các nhu yếu phẩm cơ bản cần thiết hoặc viện trợ nhân đạo. Mặc dù chính phủ Xri Lan-ka tuyên bố rằng các hành động của họ nhằm chấm dứt những hành động khủng bố, nhưng trên hết họ phải **chịu trách nhiệm về số lượng lớn thường dân bị chết**, và **đã không thực hiện nghĩa vụ theo RtoP**. Ở thời điểm đó, một số tổ chức xã hội dân sự đã chỉ trích LHQ vì những nỗ lực có giới hạn của tổ chức này trong việc buộc chính phủ Xri Lan-ka phải chịu trách nhiệm về các tội ác chiến tranh và tội ác chống nhân loại. Một báo cáo của LHQ sau này đã kết luận rằng trường hợp của Xri Lan-ka đánh dấu một “**sự thất bại nghiêm trọng của LHQ** trong việc đáp ứng một cách đầy đủ trước những cảnh báo sớm và trước một tình huống ngành càng diễn tiến xấu”.

GHI-NÊ (2009) Ngày 28/9/2009, các lực lượng chính phủ ở Ghi-nê đã can thiệp vào một cuộc biểu tình chính trị trong hòa bình tại một sân vận động ở Cô-nắc-ri (Conakry) và đã bắn vào những người tham gia, khiến hơn 150 người chết và ít nhất 1.400 người khác bị thương. Ngoài ra, có nhiều báo cáo về tình trạng bạo lực tình dục và hiếp dâm diễn ra tràn lan. Tình trạng bạo lực diễn ra trong ngày hôm đó **được cho là nghiêm trọng đến mức cấu thành tội ác chống nhân loại**. Có nhiều quan ngại cho rằng các thành viên độc lập của chính phủ quân sự đang cầm quyền đã tập hợp những lực lượng vũ trang riêng rẽ với lý do sắc tộc trước khi diễn ra các cuộc tấn công. Cộng đồng Kinh tế các Quốc gia Tây Phi và Liên minh châu Phi đã nhanh chóng khởi xướng nỗ lực trung gian hòa giải, và áp đặt một số biện pháp trừng phạt kinh tế; các biện pháp này đã giúp đẩy nhanh việc thành lập một chính phủ thống nhất. Sau nỗ lực này, cộng đồng khu vực ở đây được ca ngợi là đã thúc đẩy một **giải pháp chính trị nhanh chóng đối với một trường hợp mà có khả năng leo thang** thành một cuộc xung đột kéo dài và gây chết chóc.

RtoP TRONG CÁC TRƯỜNG HỢP KHỦNG HOẢNG

CÔT ĐI-VOA (2010-2011) Bạo lực bùng phát tiếp sau các cuộc bầu cử tổng thống năm 2010, khiến một số lượng lớn thường dân bị giết và nhiều người mất nhà ở. Cộng đồng quốc tế **đã nhanh chóng phản ứng bằng các lệnh trừng phạt kinh tế và kêu gọi cải cách chính trị**. Khi xung đột leo thang và các vụ thảm sát diễn ra phổ biến, Hội đồng Bảo an LHQ đã bỏ phiếu nhất trí triển khai lực lượng LHQ trên thực địa nhằm tăng cường năng lực bảo vệ thường dân. Mặc dù **nguy cơ bạo lực đối với thường dân tạm thời được ngăn chặn, nhưng văn hóa miễn trừ trách nhiệm vẫn được áp dụng** khi nhiều cáo buộc về các tội ác đã không được chính phủ tiến hành điều tra.

NAM XU-ĐĂNG Bạo lực cộng đồng ở Bang Jonglei giữa các nhóm sắc tộc Lou Nuer và Murle bùng phát một vài tháng sau khi Nam Xu-đăng trở thành độc lập vào tháng 7 năm 2011. Một loạt các vụ cướp gia súc và các cuộc tấn công trả thù giữa hai cộng đồng này đã khiến hơn 1.000 người bị chết và hàng ngàn người khác bị mất nhà ở. Mặc dù chính phủ Nam Xu-đăng đã tiến hành một chiến dịch giải ráp vũ khí, triển khai nhiều quân đội và thúc đẩy các cuộc đàm phán giữa hai nhóm sắc tộc này, nhưng **nguy cơ bạo lực chống lại thường dân do các cuộc xung đột cộng đồng vẫn còn tiếp diễn**. Từ khi trở thành một quốc gia độc lập và có chủ quyền, chính phủ Nam Xu-đăng phải gánh trách nhiệm bảo vệ thường dân của họ trước các tội ác và những vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP. Tuy nhiên, lực lượng tham gia hoạt động gìn giữ hòa bình của LHQ được Hội đồng Bảo an thành lập để “cố vấn và trợ giúp” chính phủ [Nam Xu-đăng] thực hiện trách nhiệm bảo vệ cho biết rằng các lực lượng quân đội Nam Xu-đăng đã thực hiện nhiều vụ giết người tùy tiện, tra tấn và cưỡng hiếp trong thời gian triển khai chiến dịch giải ráp vũ khí.

XU-ĐĂNG: NAM KORDOFAN VÀ BLUE NILE Kể từ giữa năm 2011, các lực lượng vũ trang Xu-đăng (SAF) đã giao tranh với Phong trào Giải phóng Nhân dân Xu-đăng miền Bắc (SPLM-N), tiến hành nhiều vụ oanh tạc bằng đường không và tấn công trên bộ nhằm vào mọi đối tượng với mức độ nghiêm trọng có thể cấu thành tội ác chống nhân loại ở các bang Nam Kordofan và Blue Nile. SPLM-N cũng được cho là đã thực hiện nhiều tội ác diệt chủng, nhưng với quy mô nhỏ hơn so với SAF. Mặc dù Liên đoàn các Quốc gia A-rập, Liên minh châu Phi, và LHQ đã làm trung gian cho một thỏa thuận năm 2012 nhằm giúp người dân Xu-đăng tiếp cận được viện trợ nhân đạo, nhưng các biện pháp thực tế tiến tới thực hiện thỏa thuận này vẫn chưa được triển khai. SAF và SPLM-N **phải chấm dứt các tội ác diệt chủng và phải chịu trách nhiệm trước cộng đồng quốc tế vì đã không để cho người người dân tiếp cận viện trợ nhân đạo**.

Y-Ê-MEN (2011) Các lực lượng an ninh ủng hộ chính phủ ở Y-ê-men đã giết hại và làm bị thương hàng trăm dân thường khi tiến hành trấn áp các cuộc biểu tình chống chính phủ từ đầu tháng 01 năm 2011. Những người tham gia biểu tình liên tục trở thành đối tượng của các cuộc tấn công khi xung đột giữa các lực lượng ủng hộ và chống chế độ leo thang đến bờ nội chiến. Để **chấm dứt các vụ thảm sát tiếp tục diễn ra, Hội đồng Hợp tác vùng Vịnh đã đàm phán một thỏa thuận hòa bình cho phép tổng thống nước này được miễn trừ** truy tố để đổi lại việc chuyển giao quyền lực. Trong khi thỏa thuận này nhận được sự chỉ trích vì đã bỏ qua trách nhiệm và cho phép miễn trừ đối với hành vi bạo lực quy mô lớn, nhưng lại được Hội đồng Bảo an cũng như phần đông cộng đồng quốc tế ủng hộ vào tháng 10 năm 2011.

LI-BI-A (2011-2012) Phản ứng trước những đe dọa của cựu lãnh đạo Li-bi-a Muammar Gaddafi đối với thường dân Li-bi-a (điều làm người ta nhớ lại ngôn ngữ được những kẻ kích động bạo lực sử dụng trong vụ diệt chủng ở Ru-wan-đa năm 1994), cộng đồng quốc tế và khu vực đã áp dụng các biện pháp kinh tế, chính trị, pháp luật và cuối cùng là quân sự sau khi được Hội đồng Bảo an cho phép nhằm ngăn chặn Gaddafi thực hiện thêm các tội ác chống người dân. Tuy nhiên, đã có những tranh cãi xung quanh chiến thuật được áp dụng trong các hoạt động quân sự, và cũng có những câu hỏi đặt ra về việc có phải các quốc gia can thiệp hành động để bảo vệ thường dân hay nhằm mục đích thay đổi chế độ. Mặc dù vậy, cộng đồng quốc tế đã được phần lớn ca ngợi vì

những nỗ lực đề cao trách nhiệm bảo vệ bằng việc **nhANH chóng hành động, sử dụng một loạt các biện pháp, để bảo vệ thường dân**. Cuộc xung đột đã cho thấy tầm quan trọng của việc giải quyết các mối quan ngại và việc thực hiện trách nhiệm nếu như không có cam kết bảo vệ thường dân trước những tội ác thuộc phạm vi áp dụng RtoP. Trách nhiệm sau xung đột vũ trang, như Li-bi-a đang nỗ lực tái thiết, bao gồm cả việc thúc đẩy trách nhiệm giải trình và thiết lập các định chế nhằm bảo vệ người dân, cũng như trách nhiệm của cộng đồng quốc tế và khu vực tiếp tục hỗ trợ quốc gia này tái thiết.

XI-RI-A Các vụ vi phạm nhân quyền trên diện rộng bắt đầu từ tháng 3 năm 2011 khi các lực lượng an ninh của Xi-ri-a phản ứng bạo lực với những người dân tham gia biểu tình. Theo Ủy ban Điều tra của LHQ, những bằng chứng về các hành động tàn bạo một cách có hệ thống, bao gồm cả tra tấn và bắt người một cách tùy tiện, đã cho thấy rõ chính sách của giới lãnh đạo quân sự và dân sự của Xi-ri-a đang lên đến mức nghiêm trọng, cấu thành tội ác chống nhân loại. Cuộc xung đột ngành càng trở nên nghiêm trọng và **leo thang thành một cuộc nội chiến**, trong đó cả các lực lượng an ninh của chính phủ và các nhóm đối lập có vũ trang đều bị cáo buộc là phạm tội ác chiến tranh. Cuộc xung đột cũng **ngày càng chuyển sang bản chất tôn giáo** khi các cuộc tấn công trả thù làm sâu sắc thêm sự chia rẽ giữa các cộng đồng sắc tộc. Khi bạo lực và thảm sát tiếp tục diễn ra, cộng đồng quốc tế cho đến nay đã phản ứng bằng những biện pháp kinh tế, ngoại giao và chính trị. Tuy nhiên, Hội đồng Bảo an LHQ đã không thể nhất trí về một hành động mạnh mẽ hơn, và việc liên tục sử dụng quyền phủ quyết của một số Thành viên Hội đồng đã gặp phải chỉ trích mạnh mẽ của nhiều quốc gia, các quan chức của LHQ và xã hội dân sự.

CỘNG HÒA TRUNG PHI (CAR) Cuộc khủng hoảng nổ ra ở CAR vào tháng 3 năm 2013 khi nhóm quân sự Seleka lãnh đạo cuộc đảo chính bạo lực ở quốc gia này. Nhóm Seleka (thành viên chủ yếu là người Hồi giáo) chịu trách nhiệm về những vụ giết hại dân thường và các cuộc tấn công trên diện rộng vào các khu làng mạc. Hành động bạo lực của Seleka đã kích động cho sự ra đời của nhóm vũ trang “chống balaka”. Thành viên của nhóm này chủ yếu là những người theo Thiên chúa giáo và những thành phần tin vào chúa trời chống lại sự cai trị của lực lượng vũ trang Seleka. Nhóm vũ trang chống balaka chịu trách nhiệm về những cuộc tấn công kinh hoàng nhằm vào cộng đồng Hồi giáo. Cuộc xung đột sắc tộc-tôn giáo ở CAR đã cướp đi số lượng lớn sinh mạng thường dân, và cho thấy nguy cơ cao xảy ra các cuộc thanh trừng sắc tộc và diệt chủng. Cộng đồng quốc tế đã có những phản ứng qua việc lên án hoạt động tuyên truyền mang tính hận thù ở quốc gia này, cho phép một lực lượng can thiệp lâm thời do Pháp triển khai, và cho phép một lực lượng gìn giữ hòa bình đa cấp của LHQ với sứ mệnh bảo vệ thường dân ở đây. Tình hình ở CAR vẫn rất nguy hiểm, và việc thiếu ngân sách là cản trở lớn cho nỗ lực cứu trợ nhân đạo, đồng thời làm trì hoãn việc cho phép cũng như triển khai lực lượng gìn giữ hòa bình nhằm bảo vệ thường dân ở quốc gia này.

RtoP TRONG CÁC TRƯỜNG HỢP KHỦNG HOẢNG

NHỮNG TRƯỜNG ÁP DỤNG RtoP KHÔNG PHÙ HỢP

GRU-DI-A (2008) Tháng 8 năm 2008, Nga đơn phương phát động một cuộc tấn công quân sự vào Gru-di-a với cái cớ là để bảo vệ các công dân Nga khỏi cái mà chính phủ Nga gọi là diệt chủng ở khu vực Nam Ô-xét-tri (South Ossetia) của Gru-di-a. Vào thời điểm đó, Nga đã biện minh cho hành động của mình khi cho rằng họ đang thực hiện trách nhiệm bảo vệ công dân của họ. Sự biện minh này gây ra tranh luận vì **không rõ liệu mức độ nguy cơ đã đạt đến mức bạo lực và thảm sát hay chưa**, hay liệu việc sử dụng vũ lực quân sự như vậy đã là hành động phản ứng thích hợp chưa. Hơn nữa, như RtoP được quy định trong Văn kiện Kết quả của Hội nghị Thượng đỉnh 2005, hành động quân sự nhằm bảo vệ thường dân trước các tội ác thuộc phạm vi áp dụng RtoP bên ngoài biên giới lãnh thổ của một quốc gia phải được thực hiện tập thể và phải phù hợp với Hiến chương LHQ.

BURMA/MI-AN-MA (2008) Thảm họa thiên nhiên không thuộc phạm vi điều chỉnh của RtoP; vì vậy sự tàn phá do trận bão lốc Nar-gis năm 2008 ở Mi-an-ma và khiến 1,5 triệu người “bị ảnh hưởng nghiêm trọng” (theo ước tính của các cơ quan LHQ) không được coi là một “tình huống RtoP”. Ở thời điểm đó, một số người đã đặt câu hỏi liệu việc chính quyền Mi-an-ma liên tục ngăn cản viện trợ nhân đạo nhằm hỗ trợ các nỗ lực phục hồi có cấu thành tội ác chống nhân loại hay không. Tuy nhiên, sự hoài nghi phổ biến trước quan điểm cho rằng những hành động này mang tính hệ thống và là một phần của kế hoạch lạm dụng rộng lớn hơn đã dẫn tới sự đồng thuận rằng **việc áp dụng nguyên tắc RtoP** trong trường hợp khủng hoảng này là không phù hợp.

CÂU HỎI THẢO LUẬN

Trong phần thảo luận về các trường hợp quốc gia, hãy trả lời những câu hỏi sau để hiểu rõ hơn việc áp dụng nguyên tắc RtoP:

1. Trong trường hợp quốc gia này, các chủ thể ở cấp quốc gia, khu vực và quốc tế đã thực hiện nghĩa vụ bảo vệ được nêu trong khung RtoP như thế nào?
2. Đây là những thách thức rõ ràng cho việc thực hiện nguyên tắc RtoP trong trường hợp này?
3. Phản ứng của cộng đồng quốc tế trong cuộc khủng hoảng này đem lại bài học gì cho những trường hợp trong tương lai khi các nhóm thường dân đối diện với nguy cơ các vụ bạo lực và thảm sát?

NHỮNG THÁCH THỨC TRONG VIỆC **THỰC HIỆN RtoP**

Ngay từ khi ra đời, RtoP đã thu hút sự quan tâm lớn và tạo ra hy vọng là một công cụ hữu hiệu tiềm năng trong việc thúc đẩy hòa bình trên phạm vi toàn cầu, và cho đến nay đã đóng vai trò then chốt trong việc gây ảnh hưởng tới phản ứng của cộng đồng quốc tế nhằm bảo vệ thường dân ở một vài quốc gia. Tuy nhiên, việc đảm bảo thực hiện RtoP một cách đầy đủ và kịp thời vẫn là một thách thức nghiêm trọng. Một trong những dịp thảo luận về việc áp dụng nguyên tắc này chính là báo cáo sơ bộ, *Trách nhiệm trong khi bảo vệ: các yếu tố phát triển và thúc đẩy một khái niệm*, được Phái đoàn Thường trực của Bra-xin tại Hội đồng Bảo an LHQ trình bày vào tháng 11 năm 2011. Báo cáo này đề cập đến mối quan ngại liên quan đến việc thực hiện các biện pháp quân sự nhằm bảo vệ các nhóm thường dân trước các loại tội ác thuộc RtoP điều chỉnh. Nhìn chung, các quan ngại liên quan đến việc áp dụng RtoP một cách nhất quán và không mang tính lựa chọn bao gồm:

- **Khó khăn trong việc huy động ý chí chính trị** nhằm ngăn chặn và ứng phó với nguy cơ xảy ra các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP, cả trong hệ thống LHQ và với các cơ chế khu vực và tiểu vùng;
- **Năng lực quốc tế, khu vực và địa phương chưa đủ để ngăn chặn** bốn loại tội ác và các vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP;
- **Sự cần thiết phải lồng ghép các mục tiêu ngăn chặn bạo lực và thăm sát** vào hoạt động của các tổ chức khu vực và quốc tế, các quốc gia và các nhóm xã hội dân sự;
- **Sự bất cập có hệ thống trong truyền thông và hợp tác** giữa các chủ thể liên quan, bao gồm cả trong hệ thống cảnh báo sớm, thống nhất chia sẻ thông tin và hợp tác với những nỗ lực ứng phó của quốc tế như các phái đoàn tìm kiếm sự thật, ban hành các lệnh bắt giữ, hoặc cho phép áp dụng các biện pháp trừng phạt;
- **Sự lựa chọn của Thành viên Hội đồng Bảo an và việc sử dụng quyền phủ quyết** trong các trường hợp khủng hoảng liên quan đến các vụ bạo lực và thăm sát, bất chấp số lượng ngày càng nhiều các Quốc gia Thành viên [của LHQ] kêu gọi các Ủy viên Thường trực của Hội đồng Bảo an không sử dụng quyền phủ quyết của họ khi xem xét những trường hợp diệt chủng, tội ác chiến tranh, tội ác chống nhân loại; và
- **Thiếu hướng dẫn** thực hiện sử dụng vũ lực để bảo vệ các nhóm thường dân. Một số chính phủ ủng hộ giải pháp này, nhưng nhiều quốc gia khác thận trọng vì lo sợ rằng những tiêu chí như vậy có thể là rào cản cho những hoạt động phản ứng nhanh nhằm giúp các nhóm thường dân đang có nguy cơ [đối diện với các tội ác thuộc phạm vi áp dụng RtoP].

NHỮNG NHẬN THỨC LỆCH LẠC VỀ RtoP

RtoP CÓ GIỐNG VỚI CAN THIỆP NHÂN ĐẠO KHÔNG?

Không; RtoP không quy định quyền can thiệp của một quốc gia, mà thay vào đó là trách nhiệm của một quốc gia phải đảm bảo rằng các nhóm thường dân trong phạm vi lãnh thổ của quốc gia đó được bảo vệ trước những tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP. Cộng đồng quốc tế có nhiệm vụ trợ giúp các quốc gia bảo vệ các nhóm thường dân, hoặc có hành động nhanh chóng nếu một quốc gia không thể hoặc không sẵn sàng ứng phó với những nguy cơ có thể xảy ra các tội ác hay những vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP. Can thiệp nhân đạo – mang đặc trưng là hành động quân sự được triển khai mà không có sự đồng ý của quốc gia chủ nhà và không được Hội đồng Bảo an LHQ cho phép – không được các quốc gia ủng hộ, và không được phép theo quy định tại trụ cột thứ ba của RtoP. Nguyên tắc RtoP ủng hộ chủ quyền quốc gia có trách nhiệm, và khẳng định những giới hạn hiện hành trong Hiến chương LHQ về thời điểm và cách thức các quốc gia bên ngoài có thể phản ứng để bảo vệ các nhóm thường dân trong phạm vi lãnh thổ một quốc gia khác. Các biện pháp quân sự được thực hiện chỉ duy nhất với sự cho phép của Hội đồng Bảo an LHQ, và sẽ chỉ được triển khai khi các biện pháp hòa bình đã chứng minh là không đủ.

CÓ PHẢI SỬ DỤNG VŨ LỰC LÀ BIỆN PHÁP DUY NHẤT TRONG TRỤ CỘT THỨ BA CỦA RtoP?

Không; trụ cột thứ ba của RtoP xác định trách nhiệm của cộng đồng quốc tế là hành động tập thể trong việc ứng phó với những nguy cơ xảy ra các vụ thảm sát một cách kịp thời và kiên quyết trên cơ sở từng trường hợp, và phù hợp với Hiến chương LHQ. Trong trụ cột thứ ba, cộng đồng quốc tế có thể ứng phó bằng một loạt các công cụ hòa bình và bắt buộc, bao gồm cả phương pháp ngoại giao phòng ngừa, các phái đoàn tìm kiếm sự thật, trừng phạt và cấm vận kinh tế, và các hoạt động quân sự như lập vùng cấm bay, giám sát và tổ chức các pháp đoàn dân phòng.

CÓ THỂ SỬ DỤNG RtoP NHƯ LÀ MỘT PHƯƠNG TIỆN ĐỂ THAY ĐỔI CHẾ ĐỘ KHÔNG?

Không; thay đổi chế độ không phải là một biện pháp trong RtoP. Nguyên tắc RtoP chỉ tập trung vào việc ngăn chặn và chấm dứt một tội ác, và không kêu gọi áp dụng đối với một hình thức chính quyền cụ thể. Các chiến lược ứng phó trong những trường hợp thuộc phạm vi áp dụng RtoP đều nhằm khiến các chính phủ phải thay đổi cách thức mà họ ứng phó với một trường hợp khủng hoảng. Trong một vài trường hợp, điều này có thể dẫn đến chuyển giao quyền lực. Tuy nhiên, việc chuyển giao đó không nằm trong bản chất của sự việc, đặc biệt khi một chế độ điều chỉnh chính sách của họ nhằm bảo vệ các nhóm thường dân.

RtoP VÀ MỐI QUAN HỆ CỦA NÓ VỚI CÁC CHƯƠNG TRÌNH NGHỊ SỰ QUỐC TẾ KHÁC

BẢO VỆ THƯỜNG DÂN TRONG XUNG ĐỘT VŨ TRANG

RtoP liên quan chặt chẽ với một chương trình nghị sự rộng lớn hơn là **ngăn chặn xung đột vũ trang**, cho dù các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP có thể hoặc chưa chắc đã xảy ra trong một cuộc xung đột vũ trang. Đặc biệt, mặc dù có sự phân biệt rõ ràng, RtoP gắn với nghị trình vấn đề **bảo vệ thường dân trong xung đột vũ trang** (POC), một lĩnh vực liên quan đến các hoạt động ngoại giao, pháp luật, nhân đạo, và nhân quyền của LHQ nhằm bảo vệ các nhóm thường dân trong suốt thời gian diễn ra xung đột vũ trang. Tuy nhiên, trong khi POC xem xét vấn đề bảo vệ một cách rộng rãi hơn trong các trường hợp xung đột vũ trang cụ thể, RtoP lại chỉ áp dụng với những trường hợp mà các nhóm thường dân có nguy cơ đối diện với diệt chủng, tội ác chống nhân loại, tội ác chiến tranh, và thanh trừng sắc tộc, bất kể tình huống đó có được xem là một cuộc xung đột vũ trang hay không.

PHỤ NỮ, HÒA BÌNH VÀ AN NINH

RtoP là một sự bổ sung cần thiết cho tập hợp những cam kết liên chính phủ hiện nay về **an ninh và nhân quyền của phụ nữ**, chẳng hạn như **Cương lĩnh Hành động Bắc Kinh** và các **Nghị quyết của Hội đồng Bảo an số 1325, 1888, 1889 và 1960** về phụ nữ, hòa bình và an ninh. Các biện pháp “lồng ghép vấn đề giới trong Trách nhiệm Bảo vệ” có thể góp phần tăng cường sự lãnh đạo của phụ nữ trong việc ngăn chặn và chấm dứt bạo lực và thảm sát, cũng như đảm bảo rằng phụ nữ và nam giới được đại diện như nhau trong hành động ngăn chặn, giải quyết xung đột cũng như trong các nỗ lực tái thiết.

Cùng với sự ghi nhận vai trò của phụ nữ trong ngăn chặn và bảo vệ là việc nâng cao nhận thức rằng các trường hợp xung đột vẫn đang diễn ra hay trường hợp sau xung đột có ảnh hưởng khác nhau đối với phụ nữ và nam giới. Tổng Thư ký LHQ Ban Ki-moon từng khẳng định rằng cường hiếp và các hình thức bạo lực tình dục khác có thể cấu thành hành vi bạo lực và thảm sát, và rằng bạo lực dựa trên cơ sở giới là một chỉ số cảnh báo sớm về những tội ác này. Tuy nhiên, bạo lực tình dục và bạo lực dựa trên cơ sở giới vẫn tiếp tục xảy ra trên diện rộng, song cần phải có thông tin nguồn lực để tìm hiểu lý do vì sao mà thông tin về những vấn đề này vẫn hạn chế và không đầy đủ. Vấn đề này phải luôn được xem xét để đảm bảo sự ngăn chặn hiệu quả hơn khi các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP có nguy cơ xảy ra.

RtoP VÀ MỐI QUAN HỆ CỦA NÓ VỚI CÁC CHƯƠNG TRÌNH NGHỊ SỰ QUỐC TẾ KHÁC

CÔNG LÝ QUỐC TẾ VÀ TÒA ÁN HÌNH SỰ QUỐC TẾ

Với mục đích là ngăn chặn hoặc chấm dứt diệt chủng, tội ác chiến tranh và tội ác chống nhân loại, Trách nhiệm Bảo vệ có mối liên hệ chặt chẽ với những nỗ lực thực hiện **công lý quốc tế** là chấm dứt việc miễn trừ đối với những tội ác này. **Tòa án Hình sự Quốc tế (ICC)**, bắt đầu đi vào hoạt động từ năm 2002, là cơ quan tư pháp quốc tế thường trực đầu tiên có nhiệm vụ điều tra việc làm và xét xử những kẻ bị cáo buộc là thực hiện những tội ác nghiêm trọng nhất này. ICC buộc các cá nhân, kể cả nguyên thủ quốc gia, thực hiện những tội ác đó phải chịu trách nhiệm, và theo nguyên tắc về **tính hệ lụy (complementarity)**, điều tra những trường hợp được coi là thăm sát khi các cơ quan tư pháp quốc gia và khu vực không có khả năng làm vậy. Chiều theo RtoP, việc chuyển một vụ việc sang ICC được xem vừa là biện pháp phòng ngừa, vì hoạt động của ICC có thể dẫn đến hoặc ngăn chặn các nguy cơ thăm sát, vừa là biện pháp phản ứng tích cực, góp phần vào việc thực hiện trách nhiệm giải trình cũng như ngăn chặn việc miễn trừ trách nhiệm.

PHỔ BIẾN VÀ BUÔN BÁN VŨ KHÍ LOẠI NHỎ VÀ CÁC LOẠI VŨ KHÍ KHÁC

Việc **chuyển giao vô trách nhiệm các loại vũ khí và đạn dược** cũng như **phổ biến các vũ khí loại nhỏ bất hợp pháp** có tác động trực tiếp tới việc ngăn chặn các trường hợp thăm sát, và có thể là rào cản đối với nỗ lực của một chính phủ trong việc bảo vệ người dân của họ. Do vũ khí loại nhỏ và đạn dược có thể dễ dàng được chuyển giao, bị ăn cắp, hoặc chuyển đổi, nên chúng thường là những loại vũ khí được lựa chọn trong các cuộc xung đột vũ trang. Vũ khí bất hợp pháp cũng có thể làm gia tăng tranh chấp mà vốn có thể được giải quyết thông qua các nỗ lực ngoại giao, tạo nguy cơ leo thang xung đột dẫn tới các trường hợp thăm sát, và cũng có thể được sử dụng làm suy yếu các lực lượng an ninh ở quốc gia cũng như các cơ chế nâng cao năng lực của khu vực và quốc tế trong nỗ lực ổn định các trường hợp khủng hoảng tiềm năng. Năm 2001, các Quốc gia Thành viên đã cam kết chấm dứt nạn buôn bán bất hợp pháp và vô trách nhiệm các vũ khí loại nhỏ thông qua **Chương trình Hành động của LHQ về Vũ khí loại Nhỏ và Nhẹ (UN Programme of Action on Small Arms and Light Weapons)**. Các quốc gia cũng đang trong quá trình hoàn tất các cuộc đàm phán về một **Hiệp ước Buôn bán Vũ khí (Arms Trade Treaty)**. Mục đích của Hiệp ước này là quy định về việc chuyển giao các loại vũ khí thông thường, trong đó có các quy định không cho phép chuyển giao các loại vũ khí có nguy cơ cao được sử dụng để thực hiện các tội ác gây thăm sát.

PHẦN II:
THÚC ĐẨY TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ: VAI TRÒ CỦA
CÁC CHỦ THỂ QUỐC GIA VÀ KHU VỰC

VAI TRÒ CỦA CÁC TỔ CHỨC XÃ HỘI DÂN SỰ: CÁC TỔ CHỨC XÃ HỘI DÂN SỰ ĐÃ VÀ ĐANG LÀM GÌ ĐỂ NGĂN CHẶN VÀ CHẤM DỨT CÁC TRƯỜNG HỢP THẨM SÁT?

Thúc đẩy Trách nhiệm Bảo vệ trùng hợp với nhiều lĩnh vực khác, bao gồm: nhân quyền; ngăn chặn xung đột; quản trị và pháp quyền; hòa bình và an ninh; công lý quốc tế; kiến tạo hòa bình; hỗ trợ nhân đạo; quyền của phụ nữ; và tôn giáo. Các tổ chức xã hội dân sự (CSOs) đã có đóng góp vào việc bảo vệ thường dân thông qua một loạt các biện pháp và sáng kiến:

1. GIÁM SÁT VÀ XÂY DỰNG TƯ LIỆU VỀ THẨM SÁT

- Giám sát các cuộc khủng hoảng tiềm năng trên thực địa hoặc từ xa thông qua các sáng kiến chương trình tìm kiếm sự thật, giám sát qua truyền thông xã hội và truyền thống, đặc biệt tìm kiếm các chỉ số liên quan đến thẩm sát, kể cả những biểu hiện kích động, tấn công vào các cộng đồng thiểu số, bạo lực tình dục và bạo lực trên cơ sở giới.

2. CHIA SẺ ĐÁNH GIÁ VÀ CẢNH BÁO SỚM

- Cảnh báo các chủ thể khác về các cuộc xung đột tiềm năng và các cuộc xung đột ở giai đoạn đầu thông qua việc chia sẻ thông tin và những đánh giá cảnh báo sớm với các cơ chế cảnh báo sớm của quốc gia, khu vực và quốc tế. Việc chia sẻ đó bao gồm cả những thông tin trong các thời kỳ có nguy cơ như chuyển giao chính trị và bầu cử.

3. TRUNG GIAN HÒA GIẢI, ĐÀM PHÁN VÀ GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP

- Khuyến khích các bên tranh chấp đàm phán và giải quyết khủng hoảng bằng biện pháp phi bạo lực.
- Ủng hộ, tham gia hoặc lãnh đạo các nỗ lực với vai trò là trung gian hòa giải hoặc giải quyết xung đột.

4. TẬP HUẤN CHO LỰC LƯỢNG BẢO VỆ THƯỜNG DÂN

- Tổ chức tập huấn cho nhân viên dân sự và quân sự về các hoạt động bảo vệ, bao gồm cả tập huấn về nhận biết các chỉ số về thẩm sát, giảm thiểu thương vong cho thường dân, và ngăn chặn bạo lực tình dục và trên cơ sở giới, cũng như các nguy cơ đối với trẻ em trong xung đột vũ trang.
- Đánh giá các chỉ số RtoP và phân tích các cuộc khủng hoảng trước đây để rút ra bài học và cách làm hay nhằm tăng cường các chiến dịch phòng ngừa.

5. PHỤC HỒI SAU KHỦNG HOẢNG

- Tiến hành đánh giá nhu cầu của cộng đồng để triển khai các chiến lược tái thiết và hòa giải. Việc này có thể được thực hiện độc lập hay hợp tác với các chủ thể khác thuộc xã hội dân sự, các cơ quan chính phủ, và tổ chức liên chính phủ.
- Thúc đẩy và hỗ trợ các tiến trình phát triển và hòa bình hậu khủng hoảng, nhấn mạnh tới tầm quan trọng của việc đảm bảo tính đại diện bình đẳng của các nhóm thiểu số, phụ nữ, và các nhóm dễ bị tổn thương khác trong nỗ lực hòa giải.

6. ỦNG HỘ VÀ TĂNG CƯỜNG HỆ THỐNG TƯ PHÁP TRONG NƯỚC VÀ KHU VỰC

- Giám sát hoạt động và hỗ trợ về mặt pháp lý cho các cơ quan tư pháp.

7. VẬN ĐỘNG ĐỂ CÓ CÁC THIẾT CHẾ MẠNH HƠN CHO VIỆC NGĂN CHẶN VÀ ỨNG PHÓ VỚI CÁC TỘI ÁC VÀ VI PHẠM THUỘC PHẠM VI ÁP DỤNG RtoP, KÊU GỌI:

- Các chính trị gia đưa ra các tuyên bố nhấn mạnh tới việc ngăn chặn và bảo vệ người dân trước các hành động thăm sát;
- Thông qua luật để đảm bảo quyền bình đẳng cho người thiểu số, phụ nữ và các nhóm dân cư dễ bị tổn thương;
- Các quốc gia và tổ chức khu vực tăng cường hoặc, trong trường hợp chưa có, xây dựng các chính sách và cấu trúc quốc gia và khu vực nhằm ngăn chặn những hành động thăm sát;
- Các chính phủ ký các điều ước và nghị định thư quốc tế về quyền con người, hoặc thành lập một cơ quan đầu mối quốc gia về RtoP.

8. ỦNG HỘ CÁC CỘNG ĐỒNG ĐỊA PHƯƠNG TRONG CÁC NỖ LỰC NGĂN CHẶN VÀ BẢO VỆ

- Hỗ trợ các chủ thể ở địa phương trong việc nâng cao năng lực nhận diện và ngăn ngừa nguy cơ xảy ra các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP, và tuyên truyền và/hoặc nhân rộng những nỗ lực này trong trường hợp và điều kiện có thể.

Ngày Quốc tế Phụ nữ được tổ chức ở Li-bê-ri-a.

Nguồn: Ảnh LHQ do Eric Kanalstein chụp

VAI TRÒ CỦA CÁC TỔ CHỨC XÃ HỘI DÂN SỰ (CSOs): CSOs CÓ THỂ THỨC ĐẨY HAY THỨC ĐẨY RtoP NHƯ THẾ NÀO?

Các tổ chức xã hội dân sự (CSOs) có thể sử dụng Trách nhiệm Bảo vệ để tăng cường hoạt động hiện nay của họ trong việc ngăn chặn các tội ác diệt chủng. Ở thời điểm lịch sử quan trọng khi các chính phủ ủng hộ RtoP trong Văn kiện Kết quả của Hội nghị Thượng đỉnh, thừa nhận vai trò tích cực của CSOs trong việc bảo vệ người dân trên toàn thế giới trước các loại tội ác ghê tởm nhất của nhân loại, CSOs đã có được cơ sở không thể phủ nhận để theo đó có thể buộc các quốc gia phải chịu trách nhiệm trước những lời hứa của họ. Cùng với việc lồng ghép RtoP vào sứ mệnh hoạt động của họ và sử dụng nguyên tắc này để kêu gọi ngăn chặn và bảo vệ một cách hiệu quả, CSOs có thể tiến hành nhiều hoạt động khác nhau nhằm nâng cao nhận thức và huy động sự ủng hộ đối với nguyên tắc RtoP.

1. NÂNG CAO HIỂU BIẾT VỀ TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ CHO XÃ HỘI, CHÍNH PHỦ, NGHỊ SỸ, GIỚI TRUYỀN THÔNG, KHU VỰC TƯ NHÂN, VÀ GIỚI HỌC THUẬT

- Tổ chức một sự kiện quần chúng, hoặc hội thảo, về RtoP, trường hợp quốc gia [liên quan đến RtoP], và các chủ đề liên quan.
- Xây dựng, dịch và phổ biến các tài liệu giáo dục bằng ngôn ngữ địa phương.
- Tham chiếu nguyên tắc RtoP khi xuất bản các bài viết, các bài xã luận, và các báo cáo chính sách về trường hợp quốc gia hoặc chủ đề liên quan.
- Kêu gọi chủ thể ở các cấp khác nhau hành động khi xuất hiện nguy cơ nhân quyền xảy ra các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP, buộc các chính phủ chịu trách nhiệm trong những trường hợp người dân có nguy cơ đối diện với những tội ác hoặc khi đang xảy ra các tội ác đó. Ngoài ra, cần lên tiếng trong những trường hợp khi RtoP được áp dụng không phù hợp hoặc bị lạm dụng, đồng thời phải làm rõ khi nào có thể áp dụng RtoP.
- Đưa nguyên tắc RtoP và vấn đề ngăn chặn các hoạt động thảm sát ra thảo luận trong các chương trình nghị sự liên quan, bao gồm cả vấn đề công lý quốc tế và khu vực; phụ nữ, hòa bình và an ninh; kiểm soát vũ khí; và bảo vệ thường dân trong xung đột vũ trang.

2. XÂY DỰNG CƠ SỞ ỦNG HỘ VÀ TĂNG CƯỜNG HOẠT ĐỘNG CỦA CSOs về RtoP

- Tổ chức hoặc ủng hộ các cuộc đối thoại thường xuyên với một nhóm nhỏ CSOs nhằm tạo điều kiện cho các chủ thể này tranh luận và thảo luận những vấn đề mới nhất liên quan đến RtoP, việc áp dụng RtoP cho các trường hợp khủng hoảng, phản ứng của các chính phủ và các tổ chức khu vực đối với những phát triển liên quan đến nguyên tắc này, cũng như xây dựng chiến lược vận động ủng hộ [RtoP].
- Liên kết với CSOs khác, các cơ sở học thuật, và quảng đại quần chúng đang sử dụng truyền thông xã hội để chia sẻ tin tức và phân tích, các ấn phẩm, và sự kiện [liên quan].

- Tham gia Liên minh Quốc tế về Trách nhiệm Bảo vệ.

3. VẬN ĐỘNG ỦNG HỘ TĂNG CƯỜNG MẠNG TÍNH NGUYÊN TẮC ĐỐI VỚI RtoP

- Kêu gọi các chính trị gia sử dụng ngôn ngữ RtoP trong các tuyên bố; các quốc gia và tổ chức khu vực lồng ghép RtoP vào chiến lược an ninh quốc gia và khu vực, sách trắng, v.v...

4. NGHIÊN CỨU VÀ XÂY DỰNG CHÍNH SÁCH

- Công bố báo cáo nghiên cứu và chính sách về những khía cạnh và chủ đề khác nhau liên quan đến RtoP nhằm nâng cao sự hiểu biết cũng như góp phần vào việc thảo luận về nguyên tắc này.

CÂU HỎI THẢO LUẬN DÀNH CHO CSOs

TRONG MẠNG LƯỚI VÀ CỘNG ĐỒNG CỦA MÌNH, HÃY Suy Nghĩ Về NHỮNG CÂU HỎI SAU LIÊN QUAN TỚI CÁCH THỨC TRIỂN KHAI RtoP TRONG THỰC TẾ:

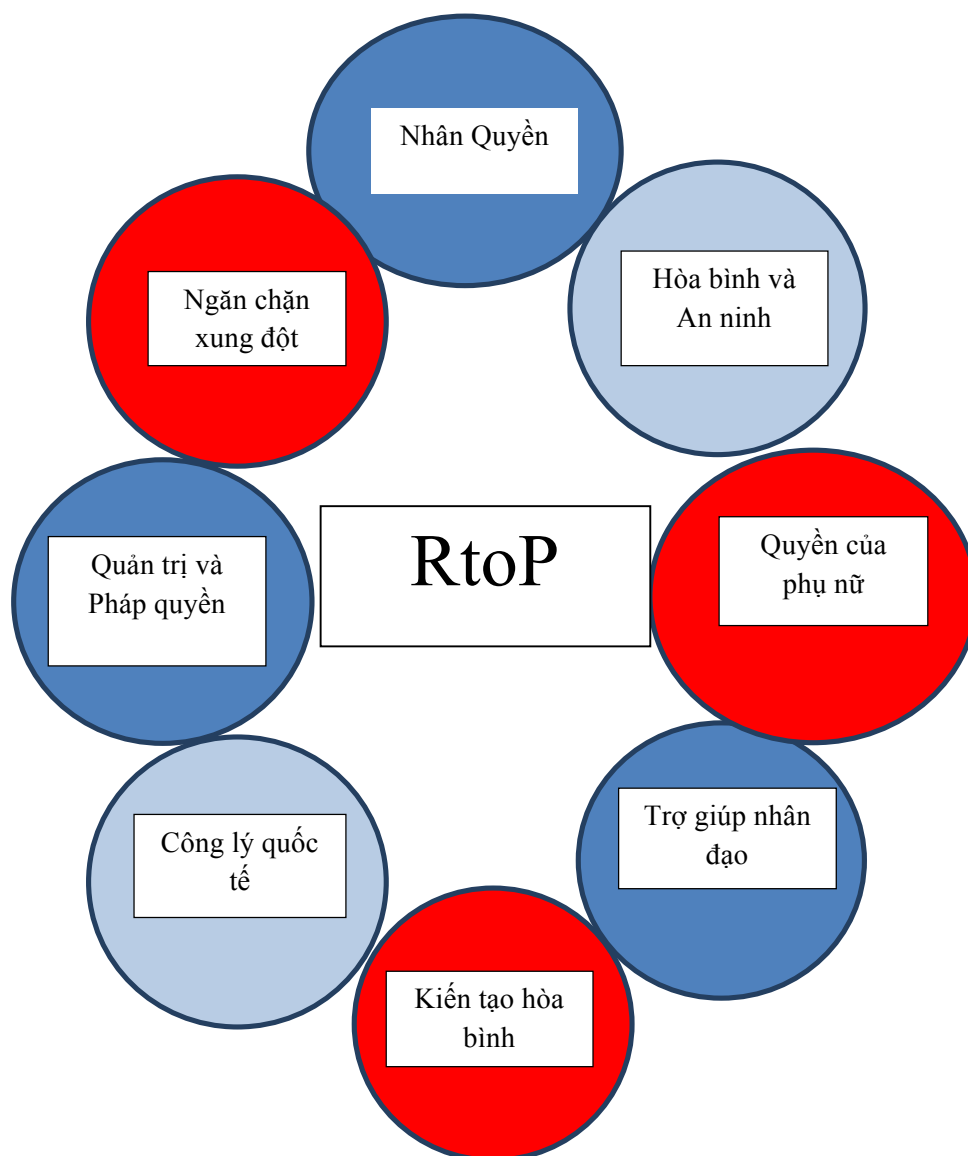
- Những câu hỏi và quan tâm chính của CSO và cộng đồng của bạn về RtoP là gì?
- Những biện pháp phi cưỡng bức nào các CSOs nên đề nghị LHQ, các chính phủ và tổ chức khu vực áp dụng? Nếu những biện pháp này không đủ để bảo vệ [thường dân], CSO của bạn có xem xét kêu gọi hành động cưỡng bức thông qua LHQ hay tổ chức khu vực không? Nếu cả biện pháp phi cưỡng bức hoặc cưỡng bức không được áp dụng, những cơ quan và tổ chức này cần nâng cao năng lực của họ như thế nào để bảo vệ thường dân trước các tội ác và vi phạm RtoP?

XEM XÉT NÊU CÁC CÂU HỎI SAU KHI TIẾP XÚC VỚI CÁC QUAN CHỨC CHÍNH PHỦ VÀ TỔ CHỨC KHU VỰC:

- Các quan chức có biết đến cam kết về RtoP được đưa ra tại Hội nghị Thượng đỉnh Thế giới 2005 không?
- Các quan chức/người sỹ có bảo lưu nào về học thuyết RtoP không?
- Những chiến lược và cơ chế nào hiện có trong chính phủ hay tổ chức khu vực của bạn nhằm ngăn chặn các hành động thăm sát? Những cơ quan này có thực sự đang nỗ lực nâng cao năng lực phòng ngừa và bảo vệ không?
- Chính phủ của bạn có thực hiện những bước đi nào để thể chế hóa RtoP trong chính sách của mình không?
- Chính phủ hay tổ chức khu vực của bạn có cơ chế để hợp tác với xã hội dân sự về những vấn đề này không?

NHỮNG LOẠI HÌNH TỔ CHỨC NÀO BẠN CÓ THỂ TIẾP CẬN?

Hoạt động của CSOs nhằm thúc đẩy Trách nhiệm Bảo vệ có thể được thực hiện trong bối cảnh một loạt các lĩnh vực. Bạn và tổ chức của bạn có thể xây dựng quan hệ đối tác với các viện nghiên cứu chính sách, tổ chức cung cấp dịch vụ, nhóm tôn giáo, và cơ sở học thuật để thúc đẩy nguyên tắc RtoP, ngăn chặn và ứng phó với những hành động thảm sát.

GIỚI HỌC THUẬT CÓ THỂ THÚC ĐẨY RtoP NHƯ THẾ NÀO?

Giới học thuật, bao gồm các nhà nghiên cứu và người làm công tác giảng dạy, là những chủ thể quan trọng trong việc thúc đẩy nguyên tắc RtoP. Họ có thể hợp tác với các thành phần xã hội dân sự khác nhau, cũng như với các nhà ngoại giao trong nước và khu vực, để thảo luận về nhiều khía cạnh khác nhau của RtoP. Như đã trình bày trong phần trước, có một số câu hỏi quan trọng về cách thức để dự báo, ngăn chặn và ứng phó một cách hiệu quả đối với các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP. Bên cạnh việc tiến hành nghiên cứu về những vấn đề này, giới học thuật có thể xây dựng giáo trình và tài liệu giáo dục, tổ chức hội thảo và giảng dạy các khóa học về RtoP cũng như việc áp dụng RtoP với các trường hợp quốc gia và các chủ đề liên quan. Có nhiều cách hiểu chưa đúng một cách khá phổ biến về nguyên tắc RtoP, vì vậy các chuyên gia có thể giúp giải thích rõ về nguyên tắc này trong phạm vi và ngoài giới học thuật.

1. CÁC NGHIÊN CỨU VÀ ÁN PHẨM CÓ THỂ TẬP TRUNG VÀO:

- Đánh giá nguy cơ và cảnh báo sớm về các hành động thăm sát
- Nghiên cứu và phân tích xung đột
- Nguyên nhân, hiện tượng có thể dẫn đến leo thang, và giảm thiểu xung đột
- Nghiên cứu trường hợp quốc gia trong quá khứ, có thể xảy ra và hiện đang diễn ra, cũng như những biện pháp cần được điều chỉnh để ngăn chặn và ứng phó đặc biệt với các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP
- Chỉ rõ những thách thức về nhận thức và trong thực tế đối với RtoP

2. GIÁO DỤC RtoP CÓ THỂ ĐƯỢC LỒNG GHÉP VÀO NHIỀU LĨNH VỰC NGHIÊN CỨU, TRONG ĐÓ CÓ NHỮNG LĨNH VỰC SAU:

- Hòa bình và Xung đột
- Nghiên cứu về Diệt chủng
- Phòng ngừa
- Quan hệ Quốc tế
- Pháp luật Quốc tế
- Tư pháp trong giai đoạn quá độ
- Gìn giữ và kiến tạo hòa bình

VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THÔNG: NHỮNG ĐẠI DIỆN CỦA TRUYỀN THÔNG CÓ THỂ LÀM GÌ ĐỂ BẢO VỆ THƯỜNG DÂN?

Các nhà báo và những người làm truyền thông chuyên nghiệp thường xuyên phải chứng kiến trường hợp các nhóm dân thường có nguy cơ đối diện với các tội ác diệt chủng hoặc những vi phạm nhân quyền nghiêm trọng khác. Vì vậy, hãy sử dụng truyền thông (báo, tạp chí, chuyên san, đài phát thanh, in-tơ-nét, và truyền hình) như là công cụ truyền tin ra thế giới để cung cấp thông tin và thúc đẩy hành động phòng ngừa. Sự phát triển nhanh của truyền thông xã hội, bao gồm cả mạng Twitter, Facebook, và Youtube, cho phép các cá nhân chia sẻ nội dung mà có thể xem tức thì trên toàn thế giới. Tuy nhiên, cũng cần có sự phân biệt rõ vai trò của truyền thông. Nó có thể phục vụ cung cấp thông tin và kêu gọi hành động phòng ngừa, nhưng cũng có thể bị thao túng để phục vụ các bên tranh chấp, hoặc các chính phủ có thể sử dụng để đàn áp, kích động những hành động thăm sát.

TRUYỀN THÔNG CÓ THỂ ĐÓNG VAI TRÒ NHƯ THẾ NÀO TRONG VIỆC ĐƯA TIN CÓ TRÁCH NHIỆM VỀ NHỮNG TRƯỜNG HỢP THĂM SÁT?

Các nhà báo và những người làm truyền thông chuyên nghiệp cần:

- Đảm bảo đưa tin cân bằng giữa các sự kiện và trường hợp quan trọng;
- Sử dụng công nghệ truyền thông mới để phổ biến tin tức tới đông đảo và đa dạng đối tượng tiếp nhận thông tin;
- Hỗ trợ phóng viên nước ngoài đưa tin trong thời gian dài về các trường hợp;
- Đảm bảo việc đào tạo nghiệp vụ và tiêu chuẩn nghiệp vụ báo chí cao cho những người làm truyền thông chuyên nghiệp;
- Hỗ trợ các kênh truyền thông độc lập và đa dạng để người dân biết các quan điểm khác nhau;
- Hướng sự quan tâm đến những trường hợp vi phạm nhân quyền trên diện rộng và những điều kiện có thể dẫn đến thăm sát.

VAI TRÒ CỦA TRUYỀN THÔNG: CÓ THỂ SỬ DỤNG TRUYỀN THÔNG NHƯ THẾ NÀO ĐỂ BẢO VỆ THƯỜNG DÂN?

CÁC CHỦ THỂ KHÁC GIÁM SÁT VÀ THU HÚT SỰ THAM GIA CỦA TRUYỀN THÔNG ĐỂ NGĂN CHẶN HIỆU QUẢ NHƯ THẾ NÀO?

Xã hội dân sự, các nhà ngoại giao trong nước, khu vực và quốc tế cần:

- Xác minh, phân tích và phổ biến rộng rãi thông tin nhận được từ các nhân chứng;
- Dịch báo cáo thông tin về những hành động thăm sát sang các ngôn ngữ khác để đảm bảo thông tin đó được hiểu rõ và đến được mọi đối tượng;
- Cho phép các cơ quan truyền thông nhập cảnh và tự do đi lại trong nước nơi có nguy cơ xảy ra, hoặc đang xảy ra, các tội ác nhằm hỗ trợ việc thu thập thông tin và báo cáo thực tế;
- Đảm bảo sự an toàn cho các phóng viên và nhà báo tác nghiệp ở quốc gia đang có xung đột;
- Đưa tin và phản đối những trường hợp kích động, kể cả bằng hình thức phổ biến các thông điệp khuyến khích sự đa dạng, và kêu gọi kiềm chế;
- Cho phép hoặc vận động ủng hộ công dân ở tất cả các quốc gia tiếp cận và tham gia các loại hình truyền thông độc lập, đa dạng và công bằng.

CHÍNH PHỦ CỦA BẠN – VÀ TẤT CẢ CÁC QUỐC GIA – CÓ THỂ THÚC ĐẨY VÀ THỰC THI RtoP NHƯ THẾ NÀO?

Quốc gia có trách nhiệm chính trong việc bảo vệ người dân của họ trước họa diệt chủng, tội ác chiến tranh, tội ác chống nhân loại, và thanh trừng sắc tộc. Các chính phủ cũng cần ghi nhớ trách nhiệm trợ giúp các quốc gia khác trong việc hoàn thành nghĩa vụ bảo vệ của họ, cũng như góp phần vào hoạt động ứng phó tập thể nếu một quốc gia không ngăn chặn được các hành động thăm sát trong phạm vi lãnh thổ của họ. Các chính phủ có thể thực hiện nhiều hành động khác nhau để thúc đẩy RtoP và nâng cao năng lực quốc gia nhằm ngăn chặn và ứng phó với những nguy cơ xảy ra các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP.

1. HỖ TRỢ VỀ PHÁP LUẬT VÀ THỂ CHẾ ĐỐI VỚI RtoP

- Tham gia các hội nghị khu vực và quốc tế về RtoP và ủng hộ nguyên tắc này trong các tuyên bố và nghị quyết chính thức.
- Thành lập một ủy ban thường trực gồm nhiều cơ quan khác nhau, hoặc một nhóm nghị sỹ, về RtoP.
- Chỉ định một cơ quan đầu mối quốc gia hoặc một nhóm các quan chức cấp cao để vận động ủng hộ việc thực hiện RtoP ở trong nước.

2. GIẢM NGUY CƠ XÂY RA CÁC TỘI ÁC VÀ VI PHẠM RtoP

- Đánh giá các chính sách hiện hành nhằm ủng hộ sự đa dạng, tăng cường phát triển kinh tế và duy trì các lĩnh vực an ninh, xem xét cách thức lồng ghép vấn đề chống hành động thăm sát vào hoạt động của các thể chế này.
- Ưu tiên vấn đề ngăn chặn các hành động thăm sát trong chiến lược an ninh quốc gia, sách trắng quốc phòng, v.v...
- Ban hành luật chống các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP, cũng như luật về bảo vệ quyền của người thiểu số, phụ nữ, người tị nạn và các nhóm dân cư dễ bị tổn thương khác.
- Phê chuẩn và thực hiện các nghĩa vụ từ các văn kiện quốc tế liên quan về quyền con người, luật nhân đạo quốc tế và luật tị nạn, và Quy chế Rô-ma về Tòa án Hình sự Quốc tế (ICC).
- Đảm bảo và/hoặc tạo điều kiện hoạt động của các tổ chức khu vực và quốc tế, bao gồm cả việc đóng góp cho hoạt động gìn giữ hòa bình và hỗ trợ những nỗ lực nhằm tăng cường các chủ thể trong nước như cảnh sát, quân đội, tòa án, các nhà lập pháp, và những chủ thể khác tham gia giám sát việc thực hiện các chuẩn mực nhân đạo và quyền con người.

3. NGĂN CHẶN XUNG ĐỘT LEO THANG THÔNG QUA NHẬN BIẾT SỚM, GIẢI QUYẾT TRANH CHẤP VÀ HÒA GIẢI

- Thành lập các cơ quan quốc gia độc lập chẳng hạn như ủy ban nhân quyền có sự tham gia nhiều thành viên thuộc các thành phần khác nhau, bao gồm cả người thiểu số về sắc tộc

và tôn giáo, và phụ nữ, để đảm nhiệm vai trò là các “cơ quan giám sát” (watchdog) và bảo vệ nhân quyền.

- Rà soát các cơ chế cảnh báo sớm để ngăn chặn các hành động thăm sát, nâng cao sự hiểu biết về các chỉ số liên quan như bạo lực tình dục và bạo lực trên cơ sở giới, các phát ngôn hận thù hoặc leo thang tấn công nhằm vào các cộng đồng thiểu số, và đảm bảo rằng thông tin cảnh báo sớm ở cấp cơ sở được thu thập, phân tích và chia sẻ với các chủ thể liên quan khác.
- Tăng cường phối hợp giữa các cơ quan chính phủ trong việc ứng phó với các trường hợp liên quan đến RtoP đang diễn ra hoặc có khả năng xảy ra.
- Đẩy mạnh hoạt động trung gian hòa giải, giải quyết tranh chấp, và năng lực tìm kiếm sự thật ở cấp quốc gia và cơ sở.
- Đào tạo lực lượng an ninh và gìn giữ hòa bình để sẵn sàng cho các hoạt động bảo vệ cũng như đảm bảo sự an toàn tối đa cho người dân. Nội dung đào tạo bao gồm cả việc hướng dẫn giảm thiểu thương vong cho thường dân, ngăn chặn và ứng phó với bạo lực tình dục và bạo lực trên cơ sở giới, cũng như các nguy cơ đối với trẻ em trong xung đột vũ trang.
- Đảm bảo sự hiện diện của các cơ quan tư pháp để chính phủ có thể truy tố và điều tra những kẻ thực hiện bạo lực trên diện rộng, hoặc sẵn sàng hỗ trợ các vụ việc được đưa ra xem xét tại các tòa án khu vực hay ICC.
- Khuyến khích hòa giải và đối thoại về chân lý thông qua các ủy ban quốc gia về hòa bình và hòa giải.

CÁC NGHỊ SỸ CÓ THỂ ỦNG HỘ RtoP BẰNG CÁCH NÀO?

Các nghị sỹ có thể dùng ảnh hưởng của họ với chính phủ để tăng cường sự ủng hộ của một quốc gia đối với RtoP, và nâng cao năng lực quốc gia để ngăn chặn và ứng phó với các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP.

Ngày 27/3/2013, tại cuộc họp Đại hội đồng lần thứ 128 ở Quito, Ê-cu-a-đo, Liên minh Nghị viện Thế giới (IPU) đã thông qua nghị quyết “Thực thi Trách nhiệm Bảo vệ: Vai trò của Nghị viện trong Bảo vệ cuộc sống của Người dân”.

Một vài công cụ liên quan được xác định trong nghị quyết của IPU mà các nghị sỹ có thể sử dụng gồm:

- Thúc đẩy giáo dục và nâng cao nhận thức cho người dân về ngăn ngừa diệt chủng, tội ác chiến tranh, tội ác chống nhân loại, và thanh trừng sắc tộc;
- Sử dụng truyền thông xã hội để kêu gọi chấm dứt những hành động bạo lực với phụ nữ và trẻ em, và chống quy chế miễn trừ trách nhiệm;
- Thông qua luật và chính sách để bảo vệ phụ nữ và trẻ em, ngăn chặn và hình sự hóa bạo lực tình dục, và đảm bảo bồi thường cho các nạn nhân trong thời bình cũng như trong xung đột, bao gồm cả việc thực hiện nghị quyết 1325 của Hội đồng Bảo an LHQ;
- Đảm bảo rằng các điều ước quốc tế mà quốc gia là thành viên được thể chế hóa trong pháp luật quốc gia, đặc biệt là những quy định liên quan đến quyền con người và việc bảo vệ thường dân;
- Thông qua các biện pháp tôn trọng quyền của thường dân trong xung đột vũ trang;
- Áp dụng các biện pháp cần thiết nhằm làm cho pháp luật hình sự và quân sự phù hợp với luật quốc tế về bảo vệ thường dân trong xung đột vũ trang;
- Sử dụng mạng lưới nghị sỹ quốc tế để thúc đẩy việc phổ cập phê chuẩn Quy chế Rô-ma (về Tòa án Hình sự Quốc tế);
- Khuyến khích chính phủ quốc gia sở tại ủng hộ việc thành lập và thực hiện hiệu quả các chế độ cảnh báo sớm và ứng phó ở cấp quốc gia, khu vực và quốc tế;
- Bổ sung quỹ trong ngân sách quốc gia dành cho việc bảo vệ thường dân trước hành động bạo lực, và đảm bảo sự an toàn cho người dân; và
- Đảm bảo trách nhiệm bảo vệ quyền của người tị nạn ở phạm vi quốc tế, trong đó bao gồm cả người tị nạn nói chung và người xin tị nạn chính trị.

CÁC NGHỊ SỸ CÓ THỂ LÀM GÌ ĐỂ THÚC ĐẨY NGUYÊN TẮC RtoP VÀ KHUYẾN KHÍCH VIỆC NGĂN CHẶN NHỮNG HÀNH ĐỘNG THẨM SÁT?

- Đề xuất các nghị quyết ủng hộ RtoP, trong đó:
 - Nhắc lại rằng trách nhiệm chính trong việc bảo vệ người dân trước những hành động thẩm sát là của quốc gia, và rằng trách nhiệm này sẽ được cộng đồng quốc tế thực hiện nếu quốc gia đó không hoàn thành nghĩa vụ bảo vệ của mình;
 - Khẳng định rằng có bốn tội ác cụ thể trong một trường hợp thuộc phạm vi điều chỉnh của RtoP, đó là: diệt chủng, tội ác chiến tranh, tội ác chống nhân loại, và thanh trừng sắc tộc;

- Ghi nhận rằng RtoP được áp dụng, trước tiên và trên hết, nhằm ngăn chặn những tội ác này thông qua các biện pháp phi quân sự, và rằng việc sử dụng vũ lực chỉ là giải pháp cuối cùng. Việc sử dụng vũ lực chỉ có thể thực hiện với sự cho phép của Hội đồng Bảo an LHQ nhằm ngăn chặn hay chấm dứt các hành động thăm sát khi quốc gia đó không sẵn sàng hoặc không có khả năng làm điều đó, và chỉ trong trường hợp sau khi các biện pháp hòa bình khác không thành công.
- Lập quỹ bảo vệ nạn nhân.
- Lập các nhóm nghị sỹ theo chuyên đề, tập trung vào việc ngăn chặn những hành động thăm sát, và hợp tác với các nhóm nghị sỹ từ các quốc gia khác nhằm ngăn chặn hành động thăm sát.

CÁC NGHỊ SỸ CÓ THỂ THỨC ĐẨY CHÍNH PHỦ CỦA HỌ THAM GIA VÀ THỰC HIỆN TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ NHƯ THẾ NÀO?

- Kêu gọi thể chế hóa vấn đề bảo vệ thường dân trước các tội ác và phạm vi thuộc phạm vi áp dụng RtoP trong chiến lược an ninh quốc gia.
- Tổ chức chất vấn và tranh luận về năng lực của chính phủ trong việc ngăn chặn các hành động thăm sát, kể cả việc tiến hành rà soát năng lực tình báo và cảnh báo sớm; đánh giá các nguồn lực sẵn có cho việc ngăn ngừa, ứng phó và tái thiết; và đánh giá các thiết chế, chính sách và năng lực tổng thể của quốc gia trong việc sử dụng các biện pháp nhằm ngăn chặn hoặc chấm dứt các tội ác và vi phạm thuộc phạm vi áp dụng RtoP, cũng như trừng trị những kẻ phạm tội.
- Công bố báo cáo và gửi kiến nghị lên chính phủ dựa trên kết quả chất vấn và tranh luận về năng lực quốc gia.

Liên đoàn các Quốc gia A-rập tổ chức Hội nghị về Li-bi-a tại Cai-rô, tháng 4/2011.
Nguồn: Ảnh LHQ do Paulo Filgueiras chụp

CÁC TỔ CHỨC KHU VỰC VÀ TIỂU VÙNG CÓ THỂ BẢO VỆ THƯỜNG DÂN TRƯỚC CÁC TỘI ÁC VÀ VI PHẠM THUỘC PHẠM VI ÁP DỤNG R_{toP} NHƯ THẾ NÀO?

Các tổ chức khu vực và tiểu vùng đang ngày càng phát triển năng lực ứng phó kịp thời và kiên quyết trong việc bảo vệ thường dân có nguy cơ đối diện với những hành động thăm sát. Thông thường, việc đầu tiên sau khi nhận thức được tình hình, các tổ chức khu vực và tiểu vùng có thể áp dụng biện pháp phòng ngừa trên cơ sở sự hiểu biết cụ thể và ảnh hưởng của họ trong khu vực. Tiếp đó, các tổ chức này sẽ phản ứng nhanh chóng đối với một cuộc khủng hoảng tiềm năng hoặc đang diễn ra, đồng thời thông báo cho các chủ thể khác về tính cấp thiết của tình hình.

1. NGĂN CHẶN CÁC TỘI ÁC VÀ VI PHẠM THUỘC PHẠM VI ÁP DỤNG R_{toP}

- Xây dựng và thực hiện các tiêu chí thành viên tổ chức đối với những vi phạm về nhân quyền và tội ác diệt chủng.
- Xây dựng hoặc sử dụng các cơ chế cảnh báo sớm để thu hút sự quan tâm đến các trường hợp mà tính mạng của người dân bị đe dọa.
- Chia sẻ thông tin về các cuộc khủng hoảng tiềm năng, hoặc đang diễn ra, với các thành viên và tổ chức khu vực và quốc tế khác.
- Ngăn chặn hành vi kích động bằng việc giám sát những tuyên bố và phát ngôn mang tính kích động của các cơ quan chính phủ, truyền thông trong nước và khu vực.

2. ỨNG PHÓ KỊP THỜI VÀ KIÊN QUYẾT TRƯỚC CÁC MỐI NGUY CƠ HAY NHỮNG HÀNH ĐỘNG THĂM SÁT ĐANG DIỄN RA

- Gia tăng áp lực ngoại giao thông qua các tuyên bố bày tỏ quan ngại và/hoặc báo cáo của các đặc phái viên.
- Tổ chức các phái đoàn điều tra tìm kiếm sự thật, và thành lập các ủy ban điều tra để tìm hiểu và báo cáo về những cáo buộc nguy cơ đối với thường dân.
- Thúc đẩy ngoại giao phòng ngừa, trong đó bao gồm cả việc cử các nhân vật nổi tiếng và bổ nhiệm đặc phái viên tổ chức đối thoại hoặc trợ giúp trung gian hòa giải.
- Thông qua các biện pháp trừng phạt ngoại giao với một số đối tượng, lệnh cấm đi lại, đóng băng tài sản, cấm vận thương mại và vũ khí, cũng như đình chỉ viện trợ.
- Triển khai nhân viên quân sự, cảnh sát và dân sự cho các phái bộ gìn giữ hòa bình, giám sát và bảo vệ thường dân, phù hợp với Hiến chương LHQ.
- Hợp tác với các cơ quan tư pháp trong khu vực, hoặc kêu gọi chuyển vụ việc sang cho Tòa án Hình sự Quốc tế (ICC).

PHẦN III:

CÁC THÔNG TIN KHÁC LIÊN QUAN ĐẾN TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ

TÌM HIỂU THÊM VỀ RtoP

CÁC VĂN KIỆN CỐT LÕI

- Đạo luật Hiến chương Liên minh châu Phi (2000)
- Báo cáo của Ủy ban Quốc tế về Can thiệp và Chủ quyền Quốc gia (2001)
- Báo cáo của Nhóm Cấp cao của Tổng Thư ký LHQ về các Mối Đe dọa, Thách thức và Sự thay đổi, “Một Thế giới An ninh hơn: Trách nhiệm Chung của Chúng ta” (2004)
- Báo cáo của Tổng Thư ký LHQ, “Trong nền Tự do Rộng rãi hơn: Hướng tới sự Phát triển, An ninh, và Nhân Quyền cho Tất cả mọi người” (2005)
- Văn kiện Kết quả Hội nghị Thượng đỉnh Thế giới 2005 (xem các mục 138-140)
- Các Báo cáo của Tổng Thư ký LHQ Ban Ki-moon: “Thực thi Trách nhiệm Bảo vệ” (2009); “Cảnh báo sớm, Đánh giá và Trách nhiệm Bảo vệ” (2010); “Vai trò của các Tổ chức Khu vực và Tiểu vùng trong việc Thực thi Trách nhiệm Bảo vệ” (2011); “Trách nhiệm Bảo vệ: Ứng phó Kịp thời và Kiên quyết” (2012); và “Trách nhiệm Bảo vệ: Trách nhiệm Quốc gia và Phòng ngừa” (2013)
- Liên minh Nghị viện Thế giới: “Thực thi Trách nhiệm Bảo vệ: Vai trò của các Nghị sỹ trong việc Bảo vệ Cuộc sống của người dân” (2013)

CÁC NGUỒN DỮ LIỆU CHỦ YẾU

Trang thông tin điện tử của **Liên minh Quốc tế về Trách nhiệm Bảo vệ** có một trung tâm dữ liệu đầy đủ về nguyên tắc RtoP. Truy cập theo địa chỉ www.responsibilitytoprotect.org để biết thêm thông tin. Các trang và cổng thông tin điện tử quan trọng khác bao gồm:

- Trung tâm châu Á-Thái Bình Dương về Trách nhiệm Bảo vệ, www.r2pasiapacific.org
- Trung tâm Điều phối khu vực về các vấn đề Kinh tế và Xã hội (tiếng Tây Ban Nha), www.cries.org
- Trung tâm Cảnh báo về Diệt chủng (tiếng Đức), www.schutzverantwortung.de
- Trung tâm Toàn cầu về Trách nhiệm Bảo vệ, www.globalr2p.org
- Quỹ Stanley, <http://www.stanleyfoundation.org/programs.cfm?id=27>
- Văn phòng LHQ về Ngăn chặn Diệt chủng và Trách nhiệm Bảo vệ, www.un.org/en/preventgenocide/adviser
- Liên đoàn Thế giới của các Hiệp hội LHQ, www.wfuna.org/r2p-activities

LIÊN MINH QUỐC TẾ VỀ TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ

Liên minh Quốc tế về Trách nhiệm Bảo vệ, hay viết tắt là ICRtoP, là một mạng lưới toàn cầu gồm các tổ chức xã hội dân sự (CSOs) chuyên hoạt động nhằm thúc đẩy RtoP ở cấp quốc tế, khu vực, tiểu vùng, và quốc gia. Được thành lập năm 2009, ICRtoP có thành viên đại diện ở khắp các khu vực, và hoạt động trên nhiều lĩnh vực, bao gồm cả quyền của phụ nữ, ngăn ngừa xung đột, nhân quyền, công lý quốc tế và khu vực, cung cấp dịch vụ nhân đạo.

Thành viên của ICRtoP hoạt động với mục đích:

1. **Nâng cao nhận thức về RtoP** cho các chính phủ, CSOs, và người dân;
2. Thúc đẩy **sự ủng hộ RtoP** ở cấp quốc tế, khu vực, tiểu vùng, và quốc gia;
3. Khuyến khích các chính phủ, tổ chức khu vực và tiểu vùng, và LHQ **nâng cao năng lực ngăn ngừa và chấm dứt** diệt chủng, tội ác chiến tranh, tội ác chống nhân loại, và thanh trừng sắc tộc;
4. Giúp xây dựng và tăng cường **sự ủng hộ trên phạm vi toàn cầu đối với RtoP**;
5. Vận động CSOs **thúc đẩy hành động để cứu sống người dân** ở những trường hợp quốc gia cụ thể liên quan đến RtoP.

Các thành viên ICRtoP cam kết thúc đẩy RtoP thông qua việc nâng cao sự hiểu biết và huy động sự ủng hộ đối với các nguyên tắc của RtoP, cũng như vận động ủng hộ - và nếu có thể, trực tiếp tham gia – tăng cường năng lực cần thiết để ngăn chặn và chấm dứt diệt chủng, tội ác chiến tranh, tội ác chống nhân loại, và thanh trừng sắc tộc. Các thành viên của Liên minh xuất bản tạp chí, xây dựng cảm nang hướng dẫn và các tài liệu phục vụ mục đích giáo dục, tổ chức hội thảo và hội nghị cho các quan chức ngoại giao, quan chức của LHQ và khu vực, nghị sỹ, giới học thuật, các nhóm truyền thông, và CSOs khác. Ban Thư ký ICRtoP, đặt tại Viện-Phong trào Liên bang Thế giới về Chính sách Toàn cầu ở Niu-ước (Mỹ), trực tiếp quản lý một số kênh thông tin và truyền thông xã hội. Những kênh này có thể được sử dụng để nhanh chóng cập nhật cho thành viên và các đối tác khác về trường hợp quốc gia, trợ giúp nghiên cứu, và thúc đẩy liên lạc và hợp tác.

Việc biên dịch tài liệu này do Trung tâm châu Á-Thái Bình Dương về Trách nhiệm Bảo vệ tổ chức. Trung tâm châu Á-Thái Bình Dương về Trách nhiệm Bảo vệ là trung tâm duy nhất trong khu vực trên lĩnh vực này hoạt động với mục tiêu là thúc đẩy nguyên tắc trách nhiệm bảo vệ và nâng cao năng lực để ngăn chặn và ứng phó với các tội ác diệt chủng ở khu vực châu Á-Thái Bình Dương. Trung tâm này là sáng kiến chung của Bộ Ngoại giao và Thương mại của Chính phủ Ô-xtrây-li-a và trường Đại học Queensland, Ô-xtrây-li-a.

HÃY THAM GIA!

Để trở thành **THÀNH VIÊN** đăng ký tại địa chỉ: www.responsibilitytoprotect.org/join-the-coalition

- Để nhận thông tin định kỳ, đăng ký vào danh sách **listserv** của chúng tôi tại địa chỉ: www.responsibilitytoprotect.org/subscribe
- Có thể tìm chúng tôi trên **Facebook** tại địa chỉ: www.facebook.com/icrtop
- Có thể tham gia cùng chúng tôi trên **Twitter** tại địa chỉ: www.twitter.com/icrtop
- Đọc thông tin trên **blog** của chúng tôi tại địa chỉ: www.icrtopblog.org
- **Hãy ủng hộ hoạt động của chúng tôi** tại địa chỉ: www.responsibilitytoprotect.org/donate

Để biết thêm thông tin về Liên minh và RtoP, truy cập vào trang thông tin của chúng tôi tại: www.responsibilitytoprotect.org

Để có thêm thông tin, xin liên hệ:

Liên minh Quốc tế về Trách nhiệm Bảo vệ (International Coalition for the Responsibility to Protect)

708 Third Avenue, Suite 1715, New York, NY 10017

Tel: +1-646-465-8523 Fax: +1-212-599-1332

Email: info@responsibilitytoprotect.org

Website: www.responsibilitytoprotect.org

LỜI TỰA

Liên minh Quốc tế về Trách nhiệm Bảo vệ xin cảm ơn các cá nhân và tổ chức sau đã ủng hộ và định hướng cho chúng tôi trong quá trình xây dựng cẩm nang này: Nana Afadzinu và các đồng nghiệp tại Viện Xã hội Dân sự Tây Phi (West Africa Civil Society Institute); Giáo sư Alex Bellamy; Tibi Galis; Rachel Gerber; Mạng lưới Nhân Quyền U-gan-đa (Human Rights Network Uganda); Tiến sỹ Noel Morada; William Pace; Tiến sỹ Sheri Rosenberg và các đồng nghiệp tại Trường Luật Benjamin N. Cardozo; Tiến sỹ Monica Serrano; Laura Spano; Quỹ Stanley; Sarah Teitt; Viện-Phong trào Liên bang Thế giới về Chính sách Toàn cầu (the World Federalist Movement-Institute for Global Policy); Tiến sỹ Robert Zuber; và Alex Zucker.

CÁC ĐỐI TÁC TOÀN CẦU

Liên minh Quốc tế về Trách nhiệm Bảo vệ đánh giá cao sự ủng hộ to lớn của tất cả các đối tác và các nhà tài trợ trên toàn cầu, trong đó ngân sách tài trợ chủ yếu cho hoạt động của Liên minh từ Quỹ Gia đình Arsenault (Arsenault Family Foundation), Quỹ Hermod Lannungs Fond, Quỹ John D. và Catherine T. MacArthur, Quỹ Oak, cũng như của các chính phủ Ô-trây-li-a, Hà Lan, và Thụy Điển, và một số cá nhân tài trợ.

Để biết thêm thông tin về cách thức quý vị ủng hộ cho hoạt động của chúng tôi, truy cập vào trang thông tin điện tử của chúng tôi tại địa chỉ: www.responsibilitytoprotect.org/donate, hoặc liên hệ trực tiếp với chúng tôi theo số điện thoại: +1.646.465.8527, hoặc gửi thư điện tử tới development@responsibilitytoprotect.org

Cẩm nang này được xây dựng với sự hỗ trợ to lớn của Bộ Ngoại giao và Thương mại chính phủ Ô-xtrâ-li-a, và Bộ Ngoại giao Hà Lan. Các nội dung trong ấn phẩm này do Liên minh Quốc tế về Trách nhiệm Bảo vệ hoàn toàn chịu trách nhiệm, và không được xem là phản ánh quan điểm của bất kỳ nhà tài trợ hay đối tác nào.

AP R2P

Asia Pacific Centre for the Responsibility to Protect

Australian Government

Department of Foreign Affairs and Trade

**Ministry of Foreign Affairs of the
Netherlands**

Ảnh bìa: Nhân viên gìn giữ hòa bình của LHQ nói chuyện với những phụ nữ tỵ nạn ở Chad.

Nguồn: Ảnh LHQ do Olivia Grey Pritchard chụp

ICRtoP

LIÊN MINH QUỐC TẾ VỀ TRÁCH NHIỆM BẢO VỆ

708 Third Avenue, Suite 1715, New York, NY 10017

Tel: +1-646-465-8523 Fax: +1-212-599-1332

info@responsibilitytoprotect.org

www.responsibilitytoprotect.org

Người dịch: Nguyễn Hồng Hải

Trung tâm châu Á-Thái Bình Dương về Trách nhiệm Bảo vệ

Khoa Chính trị học và Nghiên cứu Quốc tế

Đại học Queensland, Ô-xtrây-li-a

Email: r2pinfo@uq.edu.au | Web: www.r2pasiapacific.org

Cùng trao đổi với chúng tôi trên Twitter @APR2P hoặc trên Facebook @APR2P